№236 (1799)
Пятніца, 12 снежня 2003 г.
Выдаецца з ліпеня 1995 г. на беларускай і рускай мовах
Перыядычнасць — 5 разоў у тыдзень
Выдавец: УП "Народная воля"
Кошт свабодны.

Народная Воля

На прастор, на шырокі разлог
Выхадзі, мой народ, грамадою...
Якуб КОЛАС

E-mail: nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Надвор'е

У Мінску сёння ўдзень чакаецца — 0..+2, снег, уначы — -5...-3, без ападкаў; у Брэсце ўдзень — +2...+4, дождж, уначы — -4...-2, без ападкаў; у Гродне ўдзень — 0...+2, снег, уначы — -4...-2, без ападкаў; у Віцебску ўдзень — 0...+2, без ападкаў, уначы — -2...0, без ападкаў; у Гомелі ўдзень — 0...+2, дождж, уначы — -1...+1, снег; у Магілёве ўдзень — 0...+2, снег, уначы — -2...0, без ападкаў.

www.meteo.by

АДКРЫТЫМ ТЭКСТАМ

Браян БЕНЭТ у Гомелі:

«Захад чакае ад Беларусі выканання прынцыпаў АБСЕ»

Амбасадар Вялікабрытаніі Браян Бенэт наведаў Гомель. У аблвыканкаме ён меў сустрэчу з першым намеснікам старшыні Аляксандрам Бяляевым. Гутарка вялася пра пашырэнне адносін не толькі паміж краінамі, але і рэгіёнамі, у тым ліку і ў справе змяншэння наступстваў катастрофы на ЧАЭС.

Высокі госць прачытаў лекцыю студэнтам дзяржаўнага універсітэта імя Францішка Скарыны, выслухаў меркаванні шэрагу кіраўнікоў грамадскіх арганізацый пра стан "трэцяга сектара".

Браян Бенэт выказаў таксама сваё стаўленне да развіцця адносін Беларусі з краінамі Еўрасаюза. Пра пашырэнне адносін з Захадам нядаўна ў чарговы раз заяўляў кіраўнік беларускай дзяржавы.

Амбасадар Яе Вялікасці, у прыватнасці, заявіў: калі Беларусь сапраўды хоча стаць часткай Еўропы і паўнавартасным сябрам міжнароднага супольніцтва, то існуюць пэўныя прынцыпы, выкананне якіх Захад чакае ад Беларусі.

— Гэта тыя прынцыпы, — удакладніў амбасадар Бенэт, — якіх Беларусь пагадзілася прытрымлівацца, калі яна стала сябрам АБСЕ. І Вялікабрытанія, і іншыя краіны, а таксама ЗША, як сябры АБСЕ, з задавальненнем дапамогуць Беларусі выканаць узятыя на сябе абавязацельствы. Гэта, натуральна, нялёгкі працэс, таму што Беларусь не так даўно стала незалежнай краінай, і, па сутнасці, знаходзіцца ў пераходным перыядзе.

Мы, канечне, спадзяемся бачыць прагрэс у згаданай справе. Мы ўпэўнены, што прагрэс наступіць, і Беларусь стане паўнавартасным удзельнікам міжнароднай супольнасці. Яна здзейсніць тыя рэформы, якія мы ад яе чакаем. Напрыклад, лібералізацыю эканомікі ды іншае. Такім чынам, пытанне не ў тым, што мы, як Захад, зможам зрабіць дзеля таго, каб дапамагчы Беларусі. Пытанне ў тым, як хутка сама Беларусь здолее адпавядаць тым патрабаванням і стандартам, якія яна прыняла на сябе.

Паводле слоў амбасадара, Захад будзе вітаць любыя намеры і крокі, скіраваныя на паляпшэнне адносін.

Гэта не з'яўляецца нейкай гульнёй, як камусьці падаецца. Беларусь не павінна выбіраць паміж Захадам і Усходам. Беларусь павінна стаць паўнавартасным сябрам міжнароднай супольнасці.

Анатоль ГАТОЎЧЫЦ.

Веласіпеды і тэлевізары адпраўляюць у свабоднае плаванне. Цэн

Зараз у Беларусі пашыраны спіс тавараў, цэны на якія фарміруюцца свабодна.

Усяго неабмежаваныя гандлёвыя надбаўкі прымяняюцца па 25 групах тавараў. Зараз да іх дадаліся такія тавары, як тэлепрадукцыя, веласіпеды, мэбля, тавары для спорту і турызму, тканi і музычныя інструменты.

На думку Міністэрства эканомікі, свабодная цана на гэтыя тавары не аказвае істотнага ўплыву на ўзровень інфляцыі ў краіне. Цэны на тавары першай неабходнасці па-ранейшаму рэгулююцца Міністэрствам эканомікі і застаюцца на цяперашнім узроўні.

Павел НІЧЫПАРОВІЧ.

А «на чай» электроннымі грашыма можна будзе даць?

У мэтах пашырэння рынку банкаўскіх паслуг управленне Нацыянальнага банка Беларусі зацвердзіла Правілы ажыццяўлення аперацый з электроннымі грашыма.

Як сказана ў правілах, эмісію электронных грошай, намінаваных у беларускіх рублях альбо замежнай валюце, на тэрыторыі Беларусі ажыццяўляюць банкі. У эквіваленце не больш за 200 еўра па афіцыйным курсе Нацыянальнага банка ўстаноўлены абмежаванні па суме электронных грошай, што захоўваюцца на адным праграмна-тэхнічным прыстасаванні, а таксама па суме адной аперацыі з іх выкарыстаннем. Усе аперацыі з электроннымі грашыма праводзяцца з улікам валютнага заканадаўства Беларусі.

Правілы пачнуць дзейнічаць пасля праходжання прававой экспертызы. З пачаткам іх дзеяння губляе сілу пастанова праўлення Нацбанка "Аб мінімальных патрабаваннях да ажыццяўлення эмісіі і правядзенні аперацый з выкарыстаннем электронных грошай", прынятая ў 2002 годзе.

Аляксей АРЭШКА.

СІТУАЦЫЯ

Лявон БАРШЧЭЎСКІ:

«120 дзяўчат і хлопцаў — гэта не пагроза для дзяржавы, гэта яе будучая эліта»

У навучэнцаў ліквідаванага Нацыянальнага гуманітарнага ліцэя імя Я.Коласа скончыўся першы трыместр. Каля 120 дзяўчат і хлопцаў, нягледзячы на тое, што іх асабістыя справы расасланыя ў розныя школы па месцы жыхарства, па-ранейшаму лічаць сябе ліцэістамі і прыходзяць на заняткі да былых выкладчыкаў. Праўда, займаюцца ліцэісты самастойна і таму заняткі з выкладчыкамі называюцца кансультацыямі і праходзяць не ў будынку па вуліцы Кірава, 21, а ў розных месцах сталіцы. Усяго іх у Мінску адзінаццаць.

Па-ранейшаму працуе ліцэйскі тэатр, рэгулярна выходзіць ліцэйская газета "Трыкутнік". Зараз дзеці рыхтуюцца да навагодніх і калядных свят.

...Я прысутнічаю на ўроку літаратуры і сусветнай мастацкай культуры ў 9-м класе другога курса. Заняткі праходзяць на прыватнай кватэры. Яе арандуе грамадская арганізацыя, якая ў межах сваёй статутнай дзейнасці мае права аказваць асветніцкую дапамогу.

Два пакоі пераабсталяваны пад вучэбныя класы. Дошка, парты, настаўніцкі стол — усё, як у звычайнай школе. Толькі перад урокам не звініць званок, а ў перапынках у цесным калідоры дзевяцікласнікі не сустракаюцца з вучнямі іншых класаў.

Сёння ліцэісты праходзяць тэму "Адраджэнне", чытаюць на памяць урыўкі з "Боскай камедыі" Дантэ і санеты Петраркі. На партах ляжаць падручнікі, дзённікі, сшыткі.

Выкладчык **Лявон Баршчэўскі** тлумачыць мне:

— Мы вывучалі вопыт падпольных гімназій і ліцэяў, якія існавалі ў Польшчы ў часы гітлераўскай акупацыі. Там вяліся дзённікі, журналы, і потым, калі акупацыя скончылася, новы ўрад Польшчы прызнаў усе гэтыя дакументы. У нас таксама вядуцца рабочыя журналы, рабочыя дзённікі, сшыткі, правяраюцца пісьмовыя работы. Усё гэта не носіць абавязковага характару, гэта інфармацыя для бацькоў, каб яны ведалі, як ідуць справы ў дзяцей па тым ці іншым прадмеце.

Мы шукаем магчымасці легалізавацца. 1 ліпеня гэтага года ініцыятыўнай групай была пададзена заяўка на рэгістрацыю грамадскага аб'яднання пад назвай "Беларускі ліцэй". Потым гэта магла б стаць прыватная навучальная ўстанова. Але дакументы яшчэ не разглядаліся. Зразумела, што пры такім несправядлівым стаўленні ўлад наўрад ці яны ўвогуле калі-небудзь будуць разглядацца.

120 дзяўчат і хлопцаў — гэта не пагроза для дзяржавы, гэта яе будучы набытак, яе будучая эліта. Была пастаўлена палітычная задача рассеяць дзяцей, разагнаць выкладчыкаў. І, напэўна, задача была пастаўлена самым высокім кіраўніцтвам, бо ніжэйшыя чыноўнікі адчуваюць сябе беспакарана. Звоняць са школ па месцы жыхарства, куды разаслалі асабістыя справы дзяцей, і пагражаюць, што нашыя дзеці не здадуць экзамены.

— Адказнасць за дзяцей, якія засталіся з вамі, — вялікі цяжар...

— Нікога: ні дзяцей, ні выкладчыкаў, — мы не ўгаворвалі застацца. У жніўні бацькоўскай радай было прынята рашэнне, што дзеці будуць вучыцца самастойна па праграмах, якія зацверджаны Міністэрствам адукацыі Беларусі. І яны звярнуліся за дапамогай к выкладчыкам. Мы ў сваю чаргу вырашылі застацца з дзецьмі, мы дапамагаем ім засвойваць школьную праграму.

— Дарэчы, колькі ліцэістаў не пагадзілася пайсці ў іншыя ліцэі і школы сталіцы?

— На канец мінулага навучальнага года ў ліцэі вучылася 150 чалавек, зараз — 120. З тых, хто пачынаў 1 верасня, сышло 9 чалавек. У асноўным гэта дзеці не з Мінска, а з раёна.

— А выкладчыкі засталіся?

— Так. Аднаго выкладчыка мы замянілі самі, а двое працуюць на замене — дзве жанчыны знаходзяцца ў дэкрэтным адпачынку. Летам у інтэрв'ю прэзідэнцкай газеце былы міністр адукацыі Пётр Брыгадзін сказаў: "Педагогический коллектив работал хорошо". Які тады сэнс разганяць гэты калектыў?

Да нядаўняга часу ўсе выкладчыкі былі беспрацоўнымі, зараз яны залічаны ў штат ГА "Таварыства беларускай школы" і там атрымоўваюць мінімальную зарплату. Ніякай працы ў сістэме адукацыі ім ніхто не прапаноўваў.

— Скончыцца навучальны год — што далей?

— Дзеці, згодна з заканадаўствам, могуць працягваць сваё самастойнае навучанне яшчэ год.

Вучні 9-х і 11-х класаў будуць здаваць экзамены экстэрнам. Мы працуем у прававым полі палажэння аб экстэрнаце ад 28 мая 2003 года, зацверджанага загадам Міністэрства адукацыі. Не пазней як за два месяцы бацькі павінны падаць заявы ва ўпраўленне адукацыі па месцы жыхарства. У гэтым раёне вылучаецца адна школа, на базе якой усе жадаючыя здаюць экзамены экстэрнам.

Нашы дзеці падрыхтаваны добра, яны атрымоўваюць кансультацыі ў поўным аб'ёме, з імі працуюць педагогі, і яны любыя экстэрны здадуць, галоўнае, каб не было палітычнага загаду іх да экзаменаў не дапусціць.

Дарэчы, 25 лістапада бацькі накіравалі чарговы ліст міністру адукацыі з прапановай цягам тыдня сустрэцца і абгаварыць, што будзе далей. Бацькоў не задавальняе прапанова распіхаць дзяцей па розных школах Мінска. Адзінае іх патрабаванне: дзеці павінны вучыцца разам і ў сваіх выкладчыкаў. Наколькі мне вядома, адказу з Міністэрства бацькі не атрымалі. Міністр не ідзе ні на якія кантакты.

— Куды збіраюцца паступаць выпускнікі?

— Мы рабілі апытанне. Большасць дзяцей хацела б вучыцца ў Беларусі. Але калі не давядзецца атрымаць дзяржаўныя атэстаты, выйсця няма: прыйдзецца атрымліваць іх дзесьці за мяжой. Зараз вядуцца перамовы з некалькімі краінамі на ўзроўні міністэрстваў адукацыі, і па тых звестках, якія маем, дзеці ў бядзе не застануцца. Калі ім забароняць атрымліваць атэстаты на радзіме, яны паспрабуюць атрымаць дакументы аб адукацыі ў суседніх краінах. Паколькі гэтыя сертыфікаты будуць прызнавацца краінамі Еўрасаюза, то нашы дзеці ў пройгрышы не застануцца.

— Каб здымаць прыватныя кватэры, патрэбны грошы, як і на гэтую мэблю, якая стаіць тут. Хто Вам дапамагае?

— Бацькі стварылі касу ўзаемадапамогі. Яны складваюцца, хто колькі можа, і нават аказвалі разавую дапамогу тым настаўнікам, якія засталіся без сродкаў да існавання.

Дапамагаюць прыватныя асобы. У асноўным гэта невялікія ахвяраванні...

Нядаўна вядомая пісьменніца Святлана Алексіевіч ахвяравала даволі значную суму грошай на набыццё літаратуры для ліцэістаў. Свае кніжкі падарылі Уладзімір Арлоў, Вольга Іпатава, Марыя Вайцяшонак, Людка Сільнова, Васіль Якавенка і іншыя...

Марыя ЭЙСМАНТ.
Фота Глеба ЛАБАДЗЕНКІ.

ПУЛЬС

Чэргі на атрыманне польскіх віз змяншаюцца

Зменшыліся чэргі па візы ў Генеральным консульстве Рэспублікі Польшча ў Брэсце.

Як патлумачылі БелаПАН у генконсульстве, для гэтага ёсць дзве прычыны. Па-першае, за апошнія тыдні зменшылася колькасць грамадзян, якія жадаюць атрымаць візы: замест 800 віз, як гэта было раней, супрацоўнікі консульства штодня афармляюць не больш за 400. Усяго ж з 5 верасня ў генконсульстве афармлена каля 28 тысяч віз, з якіх пераважная большасць — для грамадзян Беларусі.

Па-другое, на гэтым тыдні візавы аддзел консульства пераехаў у новы будынак. Для атрымальнікаў віз тут працуюць 12 "акенцаў" замест ранейшых пяці.

У Генеральным консульстве сцвярджаюць, што з пачаткам працы ў новых умовах візы будуць афармляцца хутчэй — у дзень падачы дакументаў альбо на наступны дзень.

Валянціна КАЗЛОВІЧ.

«Пагаварыце» з Уладзімірам Караткевічам праз камп'ютэр

У сетцы Інтэрнет з'явіўся віртуальны музей вядомага беларускага пісьменніка Уладзіміра Караткевіча. Пра гэта БелаПАН паведаміў Пётр Жаўняровіч — выкладчык беларускай літаратуры і стылістыкі Мінскага прафесійна-тэхнічнага каледжа электронікі і кіраўнік музея Уладзіміра Караткевіча, што створаны ў каледжы.

На сайце **http://uladzimir-karatkevich.iatp.by** прадстаўлены ўсе творы класіка беларускай літаратуры на роднай мове і прыкладна 90 працэнтаў яго твораў, перакладзеных на рускую мову. Як зазначыў Жаўняровіч, на сайце знаходзяцца і тыя працы Уладзіміра Караткевіча, якія не зафіксаваны ў ягоным летапісе жыцця і творчасці і не ўключаны ў збор твораў пісьменніка.

Марат ГАРАВЫ.

Браканьеры і ўзімку не адпачываюць

Надыход зімы не спыніў актыўнасці рыбаловаў-браканьераў на вадаёмах Віцебшчыны і не стаў пачаткам "мёртвага сезона" для супрацоўнікаў Віцебскай міжраённай інспекцыі аховы рыбных рэсурсаў і паляўнічых відаў жывёл. Ужо за першую дэкаду снежня інспектары афармілі восем пратаколаў на парушальнікаў правіл рыбалоўства. Гэтыя дакументы замкнулі агульны рахунак працы інспектараў рыбааховы, якія за 11 месяцаў затрымалі амаль тысячу браканьераў, адабраўшы ў іх лодачны рухавік, 7 гумовых лодак і 250 розных самаробных, забароненых законам прылад для рыбнай лоўлі. За гэты час браканьеры нанеслі дзяржаве страты на 1,5 мільёна рублёў, за што былі аштрафаваны на 13 мільёнаў.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Будзе зараз ёй «экстазі»...

Вынікам выдатна арганізаванай аперацыі, праведзенай супрацоўнікамі Барысаўскага міжраённага аддзела нораваў і незаконнага абароту наркотыкаў, стала канфіскацыя вялікай партыі псіхатропнага сродку "экстазі" на агульную суму, што перавышае 1000 долараў ЗША. Арыштавана прадавец тавару, 25-гадовая жыхарка Барысава, маці трох малалетніх дзяцей. Пра гэта БелаПАН паведамілі ў гарадскім аддзеле ўнутраных спраў.

На допыце жанчына расказала, што таблеткі па цане 25 тысяч рублёў за адну штуку ў яе куплялі маладыя людзі перад паходам на дыскатэку. Як высветлілася, ад продажу наркотыка жанчына вялікай выгады не мела, жыла даволі бедна — у яе кватэры аператыўнікі не знайшлі нават прадуктаў харчавання. Амаль усю выручку ёй даводзілася аддаваць пастаўшчыку наркотыка.

Начальнік аддзела Сяргей Шнейдэр нагадаў, што за апошнія гады гэта самая буйная партыя "экстазі", канфіскаваная барысаўскімі аператыўнікамі. Паводле яе слоў, больш буйным — 600 таблетак — быў "улоў" іх мінскіх калег, але адбылося гэта некалькі гадоў таму.

Алесь НІКАЛАЙЧАНКА.

СВОБОДНАЯ ТРИБУНА

Девять лет без счастья в жизни

Александр БУХВОСТОВ, председатель Белорусского профсоюза работников автосельхозмаша

Девять лет назад, впервые выбирая президента, белорусский народ думал, что наконец-то и он станет жить по меркам развитых стран Европы и Америки.

Победитель обещал так много, что огромное количество его сторонников прямо-таки пело от ожидания счастья.

Пришло время задуматься, пришло время спросить: а где ожидаемое, где обещанное? Реализовались ли декларации Лукашенко — и предвыборные, и уже президентские, и во что они обходятся народу?

В поисках объективных ответов на поставленные вопросы не имеет смысла пользоваться информацией государственных изданий. Там ответ один — Беларусь во главе с Лукашенко идет по особому пути, который позволил создать экономическую и социальную модель, обеспечивающую в Беларуси стабильность и процветание.

Монополизация госсредств массовой информации, административное, уголовное и финансовое удушение оппозиционных и альтернативных изданий позволяют власти (а это ее осознанный стиль) дурачить народ, заставляя неискушенных граждан верить в искаженную реальность о положении дел в государстве.

Я бы предложил каждому, кто заинтересован в улучшении своей жизни, в будущем своих детей и внуков, внимательно посмотреть вокруг и сделать выводы исходя из своего опыта.

Обществу нужна открытая, свободная, нерафинированная дискуссия на темы "Как мы живем?" и "Что будет с нами и страной?".

Лукашенко и его команда уже сегодня подспудно навязывают обществу идею маниакального толка о продлении президентского срока путем изменения Конституции и закрепления за Лукашенко надолго, если не навсегда, поста президента. Скорее всего под влиянием российского руководства Лукашенко заявил, что в этом году референдума не будет. А в следующем? Подготовка идет. В народ и общество вброшены примитивные схемы государственной идеологии. Суть их проста: кто не с президентом Лукашенко, тот враг народа и государства. Из тех установок, которые даны Лукашенко на идеологическом совещании 27 марта с.г., отчетливо просматривается главная стратегия режима — не допустить отстранения нынешней команды от "государственного руля". Все эти рассуждения о благосостоянии, о духовности, об особом пути и чуть ли не миссии Беларуси — сплошной камуфляж, болтовня, которые должны скрывать путь к главной цели — сохранению и консервированию личной власти. А последние военные маневры? Это бряцание оружием под руководством Верховного главкома подтверждают факт, что власть будет защищать свое место, опираясь и на силу.

Социологи недавно опубликовали данные исследований общественного мнения по отношению к продлению срока президентских полномочий Лукашенко. Лишь немногим более 20% граждан ответили положительно на вопрос "Согласны ли, чтобы президентом вновь был избран А.Лукашенко?", около 70% опрошенных заявили, что хотят на посту президента Беларуси видеть другого человека. В народе формируется негативное отношение к попыткам сохранения власти сверх конституционного срока. Следует привлечь внимание сомневающихся и сторонников Лукашенко к критическому анализу белорусской действительности. Посмотрите, господа, на себя со стороны! Что вы творите?

Государственные СМИ полны лжи, подтасовок, передергивания фактов, преувеличений, а также многочисленных "театрализованных представлений" в виде демонстрации по ТВ заседаний Совета министров, совещаний у президента, пресс-конференций, встреч с журналистами и т.д. Только оценка своего положения и перспективы его развития в будущем могут сформировать ясную позицию — "кто за кого", "кто чего стоит", "с кем идти дальше". И если подавляющее большинство граждан, народа будет против изменения конституционного срока, то Лукашенко не поможет ни административный ресурс, ни возможные установки на фальсификацию результатов голосования, ни силовые структуры. Ведь Беларусь, в конце концов, — европейская страна.

Власть в пропаганде мнимых достижений и заслуг режима использует ряд простых и понятных аргументов.

Первый из них:
"В Беларуси нет войны — это заслуга власти".

А почему в Беларуси должна быть война? Что, вокруг нас все страны воюют: Польша, Литва, Эстония, Венгрия, Украина и т.д.? В своей аргументации идеологи от власти уподобляются древнегреческим мудрецам, которые для одурачивания людей использовали заключения из некорректно поставленных вопросов. Такие ложные умозаключения называются софизмами.

Вот пример старого софизма "рогатый". Ставится вопрос: "То, что ты не потерял, у тебя есть". Ты отвечаешь: "Да". "Рогов ты не терял?" "Нет". — "Значит, у тебя есть рога".

Следующий аргумент:
"Работает промышленность, зарплата выплачивается".

Состояние многих предприятий машиностроения, легкой промышленности и других отраслей, где не было создано в советские времена достаточного экспортного потенциала, ничем не отличается от аналогичных предприятий России, Украины и других стран СНГ.

Жизнь в промышленности Беларуси теплится не потому, что проводится разумная экономическая и промышленная политика, а скорее вопреки руководящей и направляющей силе президентской власти. Белорусская промышленность была в советское время одной из самых экспортно ориентированных. Минский тракторный завод, Белорусский автомобильный и Минский автомобильный заводы, ПО "Беларуськалий" и некоторые другие крупные предприятия в достаточно больших объемах продавали свои изделия за твердую валюту. Все агрегатные заводы завязаны на крупные российские автомобильные предприятия: ВАЗ, ГАЗ, КамАЗ и другие. Тяжело было в начале 90-х годов, после разрыва экономических связей. В это время выручали экспортные контракты. Промышленность Беларуси и сейчас тесно связана с российскими предприятиями и рынком. Работают горно-металлургические комбинаты в России, работает и БелАЗ, который практически монополист в этом регионе по продаже карьерных самосвалов. Работают ВАЗ, ГАЗ, КамАЗ — работают и белорусские агрегатные заводы. Есть спрос — есть продажи, есть работа. Выживает промышленность также за счет кадрового потенциала: инженеров, организаторов производства, рабочих, руководителей. Талантами не обделен ни белорусский рабочий, ни специалист. Практически без внешних инвестиций, без какой-либо системной инвестиционной политики внутри государства предприятия держатся и создают новые изделия, многочисленные серии новых машин. И это в условиях хронической нехватки оборотных средств. Дамокловым мечом висят над белорусским производителем недостаточное качество выпускаемой продукции, слабая конкурентоспособность. Стареют основные фонды (уже 80—90% износ), стареют кадры — приток молодежи ограничен, в первую очередь из-за низкой зарплаты и тяжелых условий труда. Налоговая политика и экономически запретительная система управления промышленностью разрушают потенциал, подтачивают силы предприятий. Конкуренция же усиливается, и пагубность нынешней экономической и промышленной политики с каждым днем становится все очевидней и очевидней.

Большинство предприятий убыточны или работают с низкой рентабельностью. Перекачивание средств от более-менее работающих предприятий к убыточным деморализует экономическую систему. Некоторые приспособились кое-как выживать. Они не ищут, не добиваются эффективности и прибыльности в своей деятельности. Есть предприятия, где тянут, рвутся вперед, испытывая недостаток мощностей; другие — сидят, кое-как проживают день за днем, платя мизерную зарплату. Но главное для власти обеспечено — все вокруг спокойно, народ на улицы не выходит. Режим всеми способами консервирует ситуацию. Сверху запретительные меры, снизу зарплата, пусть небольшая, но чтобы хватало на хлеб и молоко. Все делается с расчетом — не допустить выступлений трудящихся. С этой целью ведется беспрецедентная, нарушающая все конституционные и международные нормы борьба с независимым профсоюзным движением. Режим объявил войну независимым профсоюзам, как говорится, на уничтожение. Федерация профсоюзов уже под контролем Администрации и практически превращена в государственную корпоративную структуру. Осталось разобраться с двумя-тремя профсоюзами, и у работников не будет организаций, которые защищали бы интересы работников на всех уровнях производства и государственного управления. Именно это и требуется власти. В Беларуси должен быть только один "защитник обездоленных и угнетенных" — президент Лукашенко. Конкуренты подлежат уничтожению.

Если смотреть в перспективу, то крах неизбежен и в экономике, и в промышленности. Конечно, "вливания" из России в виде стабилизационных кредитов или еще каких-либо дотаций могут отсрочить на годы наступление коллапса. Но будущего при такой экономической и промышленной политике нет и быть не может. Об этом говорят многие специалисты. Группа молодых белорусских экономистов под эгидой независимых профсоюзов совместно с немецкими учеными разработали программу развития экономики и промышленности Беларуси, вывода их из кризиса за 10—12 лет работы. Для ее реализации нужна новая политическая власть и воля — новая по существу, характеру и интеллекту.

(Окончание на 2-й стр.)

ПУЛЬС

Павінны знікнуць тры мільёны беларусаў. Па прагнозах...

Паводле прагнозаў вучоных-экспертаў Фонду ААН у галіне народанасельніцтва (ЮНФПА) да 2300 года насельніцтва Беларусі будзе складаць 6,5 мільёна чалавек. Цяпер у краіне пражывае больш за 9,5 мільёна.

Такія лічбы ўтрымліваюцца ў абнародаваным у Нью-Йорку першым прагнозе колькасці насельніцтва Зямлі праз 300 гадоў. Раней самыя доўгатэрміновыя прагнозы ахоплівалі перыяд, які не перавышаў 150 гадоў.

У выніку даследаванняў эксперты прыйшлі да высновы, што да 2300 года насельніцтва Зямлі складзе 9 мільярдаў чалавек. Цяпер на планеце пражывае 6,3 мільярда. Прагноз ААН грунтуецца на тым, што ў сярэднім у сям'і будуць два дзіцяці, аднак ваганні на чвэрць статыстычнага дзіцяці ў меншы альбо большы бок могуць мець вырашальнае значэнне. У першым выпадку насельніцтва Зямлі да 2300 года скароціцца да менш чым 2,5 мільярда, у другім выпадку — павялічыцца да 36 мільярдаў.

Як зазначаецца ў дакладзе, у краінах Усходняй Еўропы і СНД колькасць насельніцтва будзе паступова скарачацца. Так, у Расіі да 2300 года будуць жыць 92 мільёны чалавек; цяпер насельніцтва краіны складае больш за 145 мільёнаў. У найбліжэйшыя гады чакаецца імклівы рост насельніцтва ў краінах Цэнтральнай Азіі, акрамя Казахстана. Напрыклад, ва Узбекістане ўжо ў найбліжэйшыя 50 гадоў колькасць насельніцтва вырасце з 25 да 38 мільёнаў чалавек.

Вольга ЛАПІКАВА.

Нацыянальны банк рэкамендуе...

Нацыянальны банк Беларусі рэкамендаваў банкам актывізаваць укараненне новых відаў укладаў з найбольш прыцягальнымі ўмовамі захоўвання (калядны, адпускны, навагодні і інш.) для розных груп насельніцтва, у тым ліку надаць увагу выпуску ашчадных сертыфікатаў з працяглымі тэрмінамі абарачэння.

Акрамя таго, банкам прапанавана падтрымліваць працэнтныя стаўкі па дэпазітах на ўзроўні, што забяспечвае прыток зберажэнняў грамадзян, а таксама ўкараняць новыя банкаўскія прадукты ў комплексе з правядзеннем рэкламнай дзейнасці па іх прасоўванні.

Паводле звестак БелаПАН, у адпаведным лісце Нацбанка таксама зазначана, што згодна з рэкамендацыямі аб захоўванні сярэдніх працэнтных ставак па дэпазітах у нацыянальнай валюце на ўзроўні, што забяспечвае іх рост, банкі перагледзелі праводзімую імі працэнтную палітыку. У выніку ў кастрычніку 2003 года зніжэння ўзроўню даходнасці па ўкладах, асабліва па ўкладах у нацыянальнай валюце, амаль не назіралася.

Аляксей АРЭШКА.

Дзе будуць у Гродне помнік і вуліца Васіля Быкава?

Жыхары Гродна прапаноўваюць увекавечыць памяць Васіля Быкава, назваўшы яго імем адну з вуліц абласнога цэнтра.

Акрамя таго, прапаноўваецца ўстанавіць і помнік беларускаму Народнаму пісьменніку. Гродзенцы сабралі 517 подпісаў пад накіраванай у гарвыканкам заявай аб неабходнасці ўвекавечыць памяць Васіля Быкава.

Алесь СВЯТЛАНІЧ.

Во «напудрыліся» б кішэні!

Пагадзімся, такі "ўлоў" да мытнікаў трапляе не кожны дзень...

На памежным пункце "Казловічы" супрацоўнікамі мытні "Заходні Буг" затрыманы дзве партыі імпартнай касметыкі, якая папярэдне ацэнена ў 1 мільярд 140 мільёнаў рублёў.

Алесь ПАЎЛАЎ.

Калі б не мытня, казна апустела б

За 11 месяцаў 2003 года Дзяржаўны мытны камітэт (ДМК) пералічыў у бюджэт краіны 1 трлн. 925 млрд. рублёў. Пра гэта, выступаючы ў Палаце прадстаўнікоў Нацыянальнага сходу Беларусі, паведаміў намеснік старшыні ДМК **Іван ДУБІК.** Для параўнання: за ўвесь 2002 год за кошт працы беларускай мытні казна папоўнілася на 1 трлн. 100 млрд. рублёў.

Юрый ПАЦЁМКІН.

Незаконны транзіт

Пракуратура Рэспублікі Беларусь завяршыла расследаванне і накіравала для судовага разбору крымінальную справу ў дачыненні да непрацуючага грамадзяніна Афганістана.

Як паведамілі БелаПАН у прэс-цэнтры рэспубліканскай пракуратуры, гэты чалавек абвінавачваецца ў арганізацыі незаконнага ўезду на тэрыторыю Беларусі, знаходжання тут і выезду з краіны 15 сваіх суайчыннікаў.

Вячаслаў БУДКЕВІЧ.

ПАЗІЦЫЯ

Беларусы ёсць — і гэта суб'ект міжнароднага права

Паважаны галоўны рэдактар "Народнай волі" Іосіф Паўлавіч! Я заўсёды з цікавасцю чытаю ў вашай газеце артыкулы прафесара Леаніда Лыча ў абарону беларускай мовы. Але ягоны допіс "Дык хто мы — "арыгінал" ці "копія"? ("НВ" ад 5 снежня 2003 г.) мяне, шчыра прызнаюся, засмуціў. Заявы некаторых вышэйшых кіраўнікоў нашай дзяржавы, што беларусы — гэта быццам "русские", ужо відавочна настолькі абсурдныя, што вартыя хіба што рэплікі — не болей.

Хто такія рускія, а хто "русы", выдатна сказаў яшчэ цар Масковіі Іван IV (Грозны) — дарэчы, напалову наш суродзіч па паходжанні, калі займаўся палемічным ліставаннем з князем Курбскім: той, шукаючы паратунку ад дзікай расправы, збег у Вялікае княства Літоўскае, Рускае і Жамойцкае (спецыяльна ўжываю поўную назву гэтай сярэднявечнай дзяржавы). Дык вось, Іван Грозны заяўляў, што сапраўдны "рус" у Маскоўскай дзяржаве — толькі ён, нашчадак варага Рурыка, а ўвесь народ, якім ён распараджаецца, у тым ліку князі і баярства, — ягоныя "холопы", "русские". Можна дадаць, што "холопами" ў Масковіі называліся рабы ці іхнія нашчадкі. І ўсе ў Масковіі, ад селяніна-смерда да князёў і баярства, называлі сябе "холопами Государя" (Э.Радзінскі). Хто адчувае сябе "холопом", няхай называе (і адчувае), як яму пажадана.

А мы ў сваёй дзяржаве, — тыя, хто не жадае быць нічыімі халопамі, з гонарам будзем адстойваць уласнае нацыянальнае імя, якое нам падаравала Гісторыя! Імя, якое ўрачыста агучылі (і за якое змагаліся!) і Францішак Багушэвіч, і Янка Купала, і заснавальнікі Беларускай Народнай Рэспублікі. Ніякія маскоўскія цары і імператрыцы нам яго не "прышчаплялі", гэта наіўна.

Хто дужа цікавіцца гэтым, няхай пачытае навейшае грунтоўнае даследаванне маладога вучонага А.Белага **"Хроніка "Белай Русі"** (Мн., "Энцыклапедыкс", 2000). Што "літва" — не "спрадвечны, натуральны для гэтай зямлі тэрмін", як падалося шаноўнаму прафесару Л.Лычу, сведчыць хаця б тое, што ён не згадваецца ў несмяротнай гістарычнай працы летапісца кіеўскага Нестара "Повесть временных лет", дзе пералічаны ўсе плямёны ўсходняга славянства, нават тыя, пра якія мы зараз увогуле нічога не ведаем.

"Літва" з'явілася значна пазней, а адкуль і што азначае сам тэрмін, можна даведацца ў сучаснага даследчыка Эдзіслава Сіцько і іншых, якія займелі магчымасць карыстацца заходнееўрапейскімі і амерыканскімі архіўнымі зборамі. Калі коратка і спрошчана, "літвой" называлі вольнаадпушчальнікаў з ліку заходніх славян, якія неслі вайсковую службу ў саксаў. Пасля разгрому іхняга паўстання, у адказ на прымусовае насаджэнне новай, хрысціянскай веры, яны мусілі ратавацца ўцёкамі ў іншых землях, і нейкая частка з іх паппрасіла прытулку ў Полацкім княстве — зноў жа з абавязкам несці вайсковую службу. Таму ў нашых летапісах так часта і трапляюцца паведамленні, што многія князі "бралі ў баявыя паходы Літву". А паколькі вайскоўцы значна часцей за іншых атрымлівалі шляхецтва, то не дзіва, калі сярод шляхты аказалася шмат літвінаў. Гэта былі адважныя людзі, і частка з іх стала канкістадорамі — служыла тым, хто плаціў. З цягам часу яны паядналіся хто з нашымі продкамі, хто — з палякамі ці жмудзінамі.

Сённяшняя Летува з годнасцю доўжыць іхнюю святую традыцыю — змагацца за свабоду і незалежнасць, не шкадуючы жыцця. Хвала і шанаванне нашым мужным і годным суседзям! Але ж і беларусы зусім не горшыя. Трэба толькі перастаць займацца нацыянальным мазахізмам і, аб'яднаўшыся, змагацца за ўласнае годнае жыццё, хвалячы Бога за тое, што дадзена нам на гэтай зямлі.

Закончу свой ліст святымі словамі Янкі Купалы: "Жыве Беларусь!".

Эрнест ЯЛУГІН.

Біць у званы — высокае мастацтва

Меладычнасцю, чысцінёй гуку і вытанчанай гармоніяй сталі вызначацца ў апошні час званы віцебскіх цэркваў. Гэта і зразумела: званары горада на Заходняй Дзвіне распачалі старанную падрыхтоўку да буйнога фэсту прадстаўнікоў сваёй прафесіі, які ў наступным годзе мусіць адбыцца ў Малдове. А пасля гэтага намячаецца яшчэ цэлы шэраг усебеларускіх і міжнародных званарскіх конкурсаў, у якіх таксама возьмуць удзел віцебскія майстры царкоўнага звону.

Удасканаленню мастацтва ігры на званах садзейнічае спецыяльная школа званароў, што ўпершыню створана ў Віцебску сёлета пры мясцовай праваслаўнай епархіі. Раней навучальная ўстанова такога рэдкага профілю існавала толькі ў сталіцы Беларусі. Праўда, там вывучалі пераважна, так бы мовіць, тэхніку званарства, а ў Віцебску, акрамя гэтага, курсантам даюць веды і па дзякаўскай справе, вучаць іх гульні на білестарадаўнім прататыпе царкоўнага звону.

Заняткі ў школе званароў праходзяць пяць разоў на тыдні ў памяшканні духоўнага епархіяльнага вучылішча. Поўны курс навучання доўжыцца паўгода. Курсантам выкладаюць гісторыю і тэорыю званарскага мастацтва, асновы музычнай акустыкі, статут праваслаўнай царкоўнай службы ды іншыя дысцыпліны.

Школа званароў існуе на ахвяраванні вернікаў, а набыць прафесійную званіцу дапамаглі віцебскія прадпрымальнікі: адзін кілаграм звонавай медзі каштуе 15 долараў ЗША.

Пакуль што прафесійныя, або "рэгулярныя" званіцы з належным наборам "галасоў" у Віцебску маюць толькі два храмы: Свята-Пакроўскі кафедральны сабор і Свята-Георгіеўская царква. Да рэвалюцыі поўнымі камплектамі званоў валодалі ўсе 34 цэрквы горада.

Юбілей касцёла будзе гучны

Жыхары Пастаўшчыны з нецярпеннем чакаюць маючых адбыцца ўрачыстасцяў з нагоды 400-годовага юбілею найпрыгажэйшага ў раёне каталіцкага касцёла ў вёсцы Камаі, які заслужана лічыцца адной са славутасцяў Віцебшчыны.

Камайскі касцёл, пабудаваны ў 1603—1606 гадах, — адзіны ў вобласці храм абарончага тыпу. З 1643 года ў ім быў шпіталь, а ў XVIII стагоддзі тут з'явіліся арган, а таксама ікона Маткі Боскай, якую лічаць цудатворнай. З гэтай прычыны касцёл і цяпер з'яўляецца месцам паломніцтва вернікаў не толькі з Беларусі, але і з-за яе межаў.

На думку мясцовых католікоў, менавіта заступніцтва Прачыстай зберагло храм ад знішчэння падчас шэрагу войнаў, выратавала яго ад савецкіх ваяўнічых атэістаў ды іншых навал і непрыемнасцяў.

Сёлета касцёл быў адрамантаваны тутэйшымі вернікамі з дапамогай польскіх валанцёраў. Падрыхтаваны пакет дакументаў для занясення старажытнага Камайскага храма ў сусветны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў ЮНЕСКО. А ў наступным годзе ў вёску Камаі павінен прыбыць падарунак Ватыкана — 600-кілаграмовы вежавы звон з адлюстраваннем Папы Рымскага і рэльефным надпісам: "Гэты звон адліты ў знак 400-годдзя касцёла св.Яна Хрысціцеля. 1603—2003 гг.".

Святкаванне юбілею славутага касцёла, безумоўна, прыцягне на Пастаўшчыну шматлікіх гасцей з розных краін. І хоць 400-годдзе храма ў Камаях будзе адзначацца яшчэ не так хутка, рыхтавацца да гэтай урачыстасці трэба загадзя.

Сяргей БУТКЕВІЧ.

Девять лет без счастья в жизни

(Окончание. Начало на 1-й стр.)

О сельском хозяйстве я не буду говорить, с ним и так все ясно. Без современных реформ оно просто неконкурентоспособно даже на внутреннем рынке. Почти семьдесят процентов аграрных предприятий убыточны. А то, что готовит власть для "очередного подъема" сельского хозяйства, очень уж напоминает методы и способы, применявшиеся в советское время. Поэтому и производительность труда на селе была в десять раз меньше, чем в западных странах.

И еще о промышленности. Особенности промышленной политики, проводимой нынешним режимом, — ее идеологизация. Предприятия заставляют вкладывать средства в создание и содержание идеологических служб. Введена должность заместителя руководителя предприятия по идеологической работе. В структуре Министерства промышленности один из заместителей министра руководит идеологической работой, т.е. внедряет "государственную идеологию" в производство.

Похоже, что, по мнению правителей, качество и конкурентоспособность белорусских товаров можно поднять только идеологическими методами, то есть верой в президента Лукашенко, в его "особую миссию". Ясно, что эта возня с идеологией, которая выглядит анахронизмом, затеяна, опять же, для консервации политического режима.

Во всем мире уже давно известно, что за качество продукции надо платить, дешевый труд никогда не создаст высококачественные и конкурентоспособные товары, точно так же, как и труд раба или рабская идеология. Качество и технический прогресс определяют свобода производителя, оценка его труда в виде зарплаты, которая, в конце концов, и определяет качество и уровень его жизни.

Свобода духовная, творческая и экономическая — вот одно из необходимых условий прогресса, в том числе и технического, движения вперед.

В Беларуси начальство думает и действует по-другому. Если даже ты талантливый инженер, способный организатор, высокопрофессиональный специалист, но не любишь, не предан президенту, — не быть тебе руководителем предприятия, института, не получить ученой степени. Запрет на профессию стал одним из элементов государственной политики. Поэтому многим уважаемым людям в своих коллективах приходится выживать в угнетенном состоянии. Одной из основных форм воспитания преданности является страх. Страх потерять сложившийся уже образ и уровень жизни, страх потерять работу, должности, страх быть подвергнутым преследованиям, арестам, судам, просто страх за свою жизнь и жизнь близких. Даже сложившаяся система, казалось бы, поддержки [illegible]

Шантаж контрольными органами [illegible]

лей, предприятий. Примеров можно привести много. Но я не хочу "подставлять" никого из тех людей, руководителей, предпринимателей, которые сетовали на свое житье-бытье в "процветающей" Беларуси.

Вот еще аргумент: "Нет олигархов, нет приватизации, как в России, не растащили собственность" и т.д.

Ответим на вопрос: кому принадлежат заводы, многочисленные здания и сооружения, т.е. то, что называется собственностью? Государству! А что собой представляет белорусское государство? Автократическую систему, где не работают законы, где указания президента приостанавливают действия конституционных норм. Большая часть собственности принадлежит или контролируется Администрацией президента, созданы фирмы и фирмочки, которые определяют направление финансовых потоков, товаров, производящихся в республике. Президентские структуры бесконтрольны. Никто не может оценить реально последствий действий, хотя бы чисто экономических, ни президента, ни его ближайшего окружения. Комитет государственного контроля подчиняется президенту и, естественно, он не будет по-настоящему проверять финансово-хозяйственную деятельность президентских структур. Правда, появились недавно факты арестов в организациях Управления делами президента. Скорее всего, эти "разборки" начались, потому, что кто-то решил проявить чрезмерную самостоятельность в распределении доходов.

Все солидные здания и сооружения в Минске в основном принадлежат Администрации президента (АП). Управление делами АП практически монопольный арендодатель. Но поступают ли все получаемые средства в государственный бюджет — вот вопрос. Существует президентский фонд или, как говорит А.Лукашенко, спецсчет, который неподконтролен ни одному государственному органу. Это, выходит, что — личная собственность Лукашенко?

Еще один аргумент: "Мы живем в стабильном обществе, где нет противоречий, по рейтингу доверия президент Лукашенко на первом месте" и т.д.

На встрече с приглашенными за счет государственной казны российскими журналистами Лукашенко заявил, что по рейтингу доверия он на первом месте, впереди армии и церкви. Мягко говоря, оценка позиции граждан Беларуси к президенту здесь несколько преувеличена. По последним данным белорусских социологов, президент пользуется доверием только у 25—30 процентов населения. Впереди него церковь (православная), армия, независимые и свободные профсоюзы, негосударственные и государственные СМИ и ряд других гражданских институтов. По другой информации, рейтинг президента еще ниже.

И, как видно из встреч с работниками предприятий, [illegible] в отноше-нии общества к нынешней власти. Слово такое есть: *"НАДОЕЛ"*. Оно часто на устах многих граждан.

Действительно, редко где-либо услышишь положительные отзывы о власти. И чем больше с экранов БТ воздается хвала президенту Лукашенко "за счастливую жизнь", тем больше в народе зреет отрицательное отношение к происходящему.

Никакой стабильности в обществе нет. Оно давно разделено, и эта пропасть становится все глубже и глубже между противниками и сторонниками нынешнего режима. Стабильность нынешней Беларуси держится на штыках и остатках рабского сознания в головах белорусов. То и другое никогда не были условиями стабильности. Можно дурачить и обманывать ангажированных представителей региональных российских СМИ, но нельзя долго держать в таком состоянии народ.

Или вот еще аргументация власть имущих: "Социальная политика проводится в интересах народа, растет уровень жизни, белорусская экономическая модель — пример для подражания".

Опрос работников ведущих предприятий отрасли профсоюзными организациями в апреле 2003 года показал, что 89,7% считают, что их материальное положение ухудшилось в этом году и 7,2% — не изменилось. Вместе с тем анализ зарплаты показывает ее рост в долларовом выражении. Так, среднемесячная зарплата за первую половину 2001 года составила по отрасли 101,0 доллар США, за первую половину 2002 года — 122,1, за первые шесть месяцев 2003 года — 140,9 доллара США.

Рост зарплаты как будто есть. Правда, темпы не должны удовлетворять руководство республики. Ведь в 2003 году в соответствии с контрольными цифрами развития республики, утвержденными президентом, зарплата должна быть эквивалентна двумстам с лишним долларам США.

Известно, что в Беларуси самый высокий уровень инфляции из всех стран СНГ. В связи с тем, что темп роста курса белорусского рубля к доллару сохраняется низким, и это, в общем, фактор положительный для экономики, цены на товары растут уже в тех же долларах. В первую очередь заметно, как дорожают продовольственные товары. [illegible] и МПБ (минимального потребительского бюджета). [illegible]

потребительской корзинки и ее "предельно обсчитанными нормами" на товары потребления. Если бы президент Лукашенко питался исходя из норм потребительской корзинки (прожиточного минимума), то вряд ли он мог бы более одного-двух раз в месяц есть драники, приготовленные по собственному рецепту. К тому же в стоимость потребительской корзинки не входят выросшие, как грибы, платные медицинские услуги, увеличение жилищно-коммунальных и других платежей. И их рост продолжается, несмотря на обещания руководства республики. Люди ощущают, что жить становится с каждым днем труднее. Все эти мизерные добавки к пенсиям, прибавления к зарплате ни в коей мере не могут компенсировать банкротство и бестолковость экономической модели, поднимаемой на щит апологетами белорусского режима.

Для определения черты бедности для стран Восточной Европы и СНГ Всемирный банк установил доход 4 доллара на человека в день или 120 долларов в месяц. В промышленности более 50% предприятий имеют среднюю зарплату ниже 120 долларов в месяц. А в сельском хозяйстве очень многие зарабатывают в месяц 50—60 тысяч рублей то есть примерно 22—27 долларов.

Сейчас прожиточный минимум трудоспособного населения установлен 114.805 рублей (58 долларов США) на человека, а минимальный потребительский бюджет — 169.210 рублей (85 долларов США). Практически большая часть трудоспособного населения Беларуси живет за чертой бедности. "Социальная политика" режима, как видим, направлена не на повышение благосостояния людей, а на сохранение власти. Стратегия здесь понятна — не допустить серьезного выступления народа. С одной стороны жесткий силовой контроль, запугивание, ограничение общепринятых в цивилизованных странах свобод, демократических норм, контроль, политический сыск. С другой — удержание населения на допустимом уровне минимального потребления. Возмущение, недовольство не должно выплескиваться далее "кухонь" и "курилок".

Белорусский режим обречен, это атавизм на теле развивающейся мировой общественной системы. Когда он будет обречен — это во многом зависит от нас с вами. Я лично считаю, что нынешняя власть не достойна [illegible]

Прошло 9 лет. [illegible] государственного управле-ния, а не только с улицы, верно вырабатывать курс развития страны и общества. Должны конкурировать политические формирования в борьбе за власть, а народ мог бы выбирать из них то, которое имеет наиболее подходящую программу действий и внушает больше доверия. Срок у власти должен быть не более 3—4 лет. За этот период можно сделать многое. По крайней мере люди увидят и оценят способности и возможности партии или политического деятеля работать и решать вопросы. Засиживаться же в кабинетах власти не будет позволено. К управлению государством будут приходить не случайные, некомпетентные люди, как это получилось в Беларуси, а уже подготовленные, опытные и квалифицированные специалисты и политики. Ведь Лукашенко только на вид грозен и "чистит" свои кадры принародно. А на самом деле он их боится (а вдруг эти сегодня преданные, как он считает, ему люди завтра уйдут в оппозицию?). Пример с Новицким, Попковым и другими. "Гром и молнии" метал Лукашенко за обман и приписки. Поругал, покричал, объявил выговоры и переставил фигуры на доске власти, ведь "врагов-то президента среди них нет". Кстати, сняли Новицкого, а огрехов правительства меньше не стало.

А помните, как в пух и прах разносил Лукашенко председателя Минского облисполкома Н.Домашкевича? Казалось, вот-вот под суд отдаст за приписки, очковтирательство, развал в области. Проходит пару месяцев, Лукашенко принимает Домашкевича — картина такая, будто он ему орден будет вешать. Оказывается, Лукашенко не нужны кадры, которые бы вытянули столичную область из болота, он боится допустить на должность председателя облисполкома сильного, честного, уважаемого человека.

Так и будет — как в дешевом балагане: пошумят, покричат, а все остается на месте, только маски меняют. Правда, если кто-либо начнет что-то свое высказывать, то того сразу из этого ансамбля выбросят. Ненадежных — не надо. В этом вся власть.

Экономика, государственность Беларуси в кризисе, и вывести ее на нормальный путь развития могут только новые политические отношения. Следует изменить избирательное законодательство, с целью исключения любых возможностей фальсификации итогов выборов восстановить демократический принцип [illegible]

Запрашаем на «калядныя сустрэчы»

З 24 снежня па 8 лютага ў Мінску пройдзе першы калядны фестываль "Сустрэчы на Каляды".

Як паведаміў на прэс-канферэнцыі намеснік дырэктара па канцэртнай працы Беларускай дзяржаўнай філармоніі Аляксандр Пятровіч, фестываль распачнецца 24 снежня на сцэне Цэнтральнага Дома афіцэраў канцэртам Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра Беларусі імя Жыновіча пад кіраўніцтвам Міхаіла Казінца, саліраваць будзе народны артыст Расіі дамрыст Аляксандр Цыганкоў. У канцэрце прагучыць папулярная музыка і апрацоўкі народных мелодый. 31 снежня ў зале камернай музыкі Белдзяржфілармоніі адбудзецца традыцыйны навагодні канцэрт арганнай музыкі з удзелам арганіста Канстанціна Шарова.

Далейшая праграма каляднага фестывалю, паводле слоў Аляксандра Пятровіча, вельмі насычаная, яна арганізавана сумесна з Таварыствам падтрымкі хрысціянскай культуры "Дабралюбства", Домам міласэрнасці і Хрысціянскім адукацыйным цэнтрам св. Кірылы і Мяфодзія.

У рамках фестывалю пройдуць канцэрты дзіцячых хораў, фестываль дзіцячай творчасці, выстава-кірмаш "Праваслаўнае раство", выстава мастака галерэі "Свет вачыма праваслаўнага мастака" Дзяніса Палтарана, канцэрт аўтарскай духоўнай паэзіі і песні "Найлепшая паэзія — малітва", канцэрт праваслаўных песняў, канцэрт вакальнай музыкі. Завершыць фестываль праграма "Мір вашаму дому".

Аляксандр Пятровіч выказаў спадзяванне, што фестываль "Сустрэчы на Каляды" стане традыцыйным.

Арган — вельмі важны орган

У будынку Белдзяржфілармоніі часткова завершаны рамонт службовых і рэпетыцыйных памяшканняў.

Як паведаміў БелаПАН намеснік дырэктара па канцэртнай працы Белдзяржфілармоніі Аляксандр Пятровіч, у будынак "ужо пераехалі Нацыянальны акадэмічны народны аркестр Беларусі імя Жыновіча, сімфанічны аркестр, харавая капэла імя Шырмы, у якіх ёсць месца для рэпетыцый, а таксама дырэкцыя ансамбля танца і кіраўніцтва філармоніі".

"Магчыма, поўнасцю рамонт будзе завершаны ў сярэдзіне будучага года", — сказаў Аляксандр Пятровіч. Паводле яго слоў, адразу пасля капітальнага рамонту залы плануецца адрамантаваць арган, без якога "зала не можа функцыянаваць".

Юлія ЦЯЛЬЦЕЎСКАЯ.

СОВРЕМЕННАЯ СКАЗКА

Отчего зайцы косые?

Давным-давно жили-были — не тужили на свете крутые зайцы: лапы веером, пышные хвосты, мобильники, золотые цепи, у каждого трехэтажная нора с волками-охранниками. Да и лес тогда был совершенно другим: вместо привычного пения птиц на всю округу несся заячий гимн "А нам все равно", в ходу были деньги "зайчики", а жители были вынуждены выписывать журнал "Плейбой", где главным символом являлся заяц.

Терпели-терпели все это лесные жители, но, наконец, не вытерпели и решили устроить революцию, во главе которой стоял Лось с боевой подругой Лисицей. Во время одной из своих спецопераций Рыжая раздобыла в соседней деревне у Марика-глухонемого бутылку с "огненной водой". "Уж эта вода нам точно поможет: из мудреца сделает глупца. Главное — завалить заячьего "авторитета", а дальше все пойдет как по маслу", — думала Лисица.

— Заяц, а Заяц, а ты крутой?

— Да ты чего, в натуре, выпендриться захотела?

— Да нет. [illegible]

— Хм, да я ее в один присест выпью и не поморщусь.

— А не врешь?

— Тащи сюда, посмотрим.

— А твои кореши такие же беспамятные, как и ты?

— Нет базара!

— Хорошо! Зови, проверим.

С этими словами Лиса принесла бутылку "огненной воды" и стала ждать зайцев. Они явились на крутых тачках, и чтобы не упасть лицом в грязь, выпили по трое всю бутылку. Что тут началось! От выпитого спиртного глаза у зайцев закатились, у них задрожали лапы, началась беспричинная истерика. В припадке белой горячки они метались по лесу и рвали на себе шерсть.

На следующее утро вся власть перешла в руки Лося с боевой подругой Лисицей. "Плейбой" [illegible], "зайчики" изъяли из оборота, а вместо них появились "лоси", "белочки" и "волки". Зайцы стали постепенно приходить в себя: от былого пышного хвоста ничего не осталось, глаза стали косыми, а нервная система навсегда дала сбой, от чего они боятся всех. Когда же у них родились зайчата, то они были очень хилыми, слабыми и, конечно, — косыми и трусливыми. Так и повелось с тех пор. Вот видите, как из-за ошибок родителей страдают дети.

Не пейте "огненной воды"!

Арина САНДОВИЧ.
Рисунок Жени БОГДАНОВИЧ.

ЧТО ПРОИСХОДИТ В МИРЕ

Аджария и Грузия не договорились

Исполняющаяся обязанности президента Грузии Нино Бурджанадзе провела в Аджарии многочасовые переговоры с президентом республики Асланом Абашидзе. Оба лидера заявили, что "поняли друг друга", однако между ними остаются разногласия по принципиальным вопросам.

В частности, аджарский лидер по-прежнему возражает против проведения внеочередных президентских выборов в Грузии, которые назначены на 4 января 2004 года. "Мы повторили свою прежнюю позицию: за 45 дней такие вещи не делаются", — сказал Абашидзе после переговоров.

Вместе с тем Бурджанадзе отметила, что сам факт ее встречи с аджарским лидером можно считать положительным. "Я готова еще дватри раза приехать сюда. Необходимо разрешить проблемы, которые накопились в последнее время".

Подтасовка на выборах или шулерство Зюганова?

Коммунистическая партия говорит о фабрикации результатов думских выборов в России, однако глава Центральной избирательной комиссии называет параллельный подсчет голосов, организованный КПРФ, "шулерством".

Лидер Компартии, потерявшей на выборах половину мест в Думе, Геннадий Зюганов заявил, что на выборах имела место приписка как минимум 3,5 млн. бюллетеней. Согласно подсчетам коммунистов, либеральные партии СПС и "Яблоко" преодолевают пятипроцентный барьер и проходят в Думу, а победитель выборов — "Единая Россия" — получила на 4% меньше, чем заявил ЦИК. При этом данные по другим партиям, включая самих коммунистов, близки к официальным.

Явка была не 56%, как заявил Центризбирком, а 52,58%. Господин Вешняков приписал как минимум 3,5 млн. бюллетеней, чтобы вздуть базу "Единой России", — заявил Зюганов. Ранее представители партии "Яблоко" заявляли, что также проводят параллельный подсчет голосов, однако они не выдвигали никаких обвинений к ЦИК.

Азиатские компании ставят рекорд по инвестициям

Приток иностранных инвестиций в азиатские страны позволяет прогнозировать в 2004 году существенный рост числа первичных размещений акций (IPO), полагают биржевые аналитики. Во втором полугодии нынешнего года наблюдался переток капитала из США, Европы и Японии в страны Юго-Восточной Азии, и, если эта тенденция сохранится в будущем году, спрос на акции азиатских компаний еще больше возрастет. Причем лидерство захватят китайские компании.

Американские физики поймали луч света в ловушку

Группе физиков Гарвардского университета под руководством доцента Михаила Лукина удалось провести эксперимент, в ходе которого луч света был на некоторое время остановлен, сообщает BBC News со ссылкой на журнал Nature. Исследователи сумели задержать световой импульс примерно на 10—20 микросекунд.

Комментируя результаты эксперимента, один из ученых сообщил, что такое поведение света может быть в будущем использовано в квантовых компьютерах, в которых, в отличие от традиционных ЭВМ, для передачи информации используются не электроны, а фотоны. Коллеги бостонских физиков уже назвали результаты эксперимента чрезвычайно важным этапом в разработке квантовых компьютеров.

В России началась кампания по выборам президента

Выборы президента России назначены на 14 марта 2004 года.

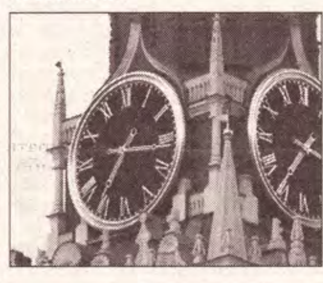
Закон, регламентирующий порядок проведения избирательной кампании, вступил в силу 16 января 2003 года и будет применяться впервые. В соответствии с этим документом, кандидата в президенты РФ может выдвинуть политическая партия или избирательный блок. При этом претендовать на пост главы государства может лишь гражданин России не моложе 35 лет, постоянно проживающий в РФ не менее 10 лет.

Одна из главных новаций законодательства состоит в том, что партии или блоки, прошедшие в Госдуму, могут регистрировать своего кандидата без сбора подписей. Все остальные должны представить в ЦИК для регистрации не менее 2 миллионов подписей россиян в свою поддержку, причем в каждом регионе может быть собрано не более 50 тысяч.

В отличие от выборов в Госдуму, претенденты на президентский пост должны представить в ЦИК для регистрации не только свои сведения о доходах и имуществе, но и аналогичные данные, касающиеся супруги или супруга кандидата. Эти сведения должны охватывать четыре года, предшествующие году назначения выборов.

В соответствии с законом, президентские выборы не могут быть безальтернативными. Если за 35 дней до дня голосования будет зарегистрировано менее 2 кандидатов, то выборы президента по решению ЦИК России откладываются на срок до 60 дней для дополнительного выдвижения кандидатов.

Предвыборная агитация проводится практически по тем же правилам, что и на парламентских выборах. Агитация в СМИ начинается за 30 дней до дня голосования. Любая агитация прекращается в 00:00 часов по местному времени за сутки до голосования. Публикация прогнозов выборов и социологических опросов, в том числе в Интернете, запрещена за 5 дней до дня голосования.

Британская армия сокращает флот, авиацию и танковые части

Министр обороны Великобритании Джефф Хун объявил о планах правительства по реорганизации Вооруженных сил, сообщается на сайте BBC News. Программа предусматривает значительное сокращение флота, авиации и бронетанковых частей. Приоритетным направлением развития армии Минобороны считает создание мобильных сил быстрого развертывания для проведения контртеррористических операций.

Как заявил начальник британского Генштаба Майкл Уолкер, после реорганизации армия Великобритании сможет самостоятельно проводить военные операции ограниченного масштаба и действовать во главе Вооруженных сил нескольких стран в небольших международных конфликтах. В то же время Уолкер признает, что без поддержки США британская армия не сможет принимать участие в широкомасштабных боевых действиях вдали от границ Великобритании.

Пентагон приближается к России

Посланник Белого дома проинформировал Россию о планах США развернуть военные базы в Восточной Европе и странах бывшего СССР.

Заместитель госсекретаря США Марк Гроссман (на снимке) провел напряженные полуторачасовые переговоры в Кремле, после которых он заявил, что эти планы ни в коем случае не направлены против России. Российские официальные лица отнеслись к этим заверениям более чем прохладно. "Любые планы приближения военной инфраструктуры НАТО к нашим границам вызывают вполне понятное, объяснимое беспокойство", — заявил министр обороны России Сергей Иванов.

Гроссман отказался подтвердить сообщения прессы о том, что под странами, где США намерены разместить свои базы, подразумеваются Польша и Азербайджан. Однако министр обороны Азербайджана Сафар Абиев дал понять, что эта информация может оказаться верной.

Цена стихийных бедствий

Участники международной конференции по климатическим изменениям в Италии, заявили о том, что погодные условия на планете меняются с неудержимой быстротой.

Высокопоставленный представитель ООН Клаус Топфер предупредил делегатов конференции, что изменения климата "являются реальностью, которая будет приносить все больше страданий людям и приведет к экономическим трудностям". По подсчетам ООН, стихийные бедствия за этот год нанесли экономике ущерб в 60 млрд. долларов. Причиной бедствий называют глобальное потепление.

Появляются дополнительные аргументы в пользу борьбы с этим явлением. Но американские политики приводят свои данные, которые идут вразрез с общепринятым мнением ученых.

Администрация Джорджа Буша и члены американского Конгресса не очень любят отвечать на вопросы о глобальном потеплении. Их и так постоянно прижимают к стенке, требуя, чтобы США включились в общий процесс по сокращению вредных выбросов в окружающую среду. Поэтому американские политики не слишком жалуют ученых, с тех пор как США вышли из Киотского протокола по борьбе с глобальным потеплением. Прежде всего конгрессменов интересуют экономические показатели Америки. За призывами сократить выбросы на заводах и фабриках они видят снижение объемов производства, массовые сокращения и подъем платы за электричество.

Очередная попытка провести в Сенате закон о сокращении выбросов в атмосферу была предпринята в октябре. За этот билль выступали вероятные претенденты на кресло Джорджа Буша демократ Джо Либерман и республиканец Джон МакКейн. Против — председатель сенатского комитета по защите окружающей среды, республиканец Джеймс Инофе. Он как раз и представляет США на международной конференции в Милане. Взяв слово на форуме, Инофе заявил, что концепция глобального потепления — не что иное, как миф, сотворенный невежественными или же корыстными экологами. Эти слова отвечают настроениям большинства в американском конгрессе, что означает: США не собираются ничего предпринимать в связи с глобальным потеплением.

Би-Би-Си, Lenta.ru

МЕДИЦИНА

Не бейте по ногам

Российские ученые обнаружили в коленном суставе новый орган чувств

Человеческое тело исследовано вдоль и поперек, препарировано и рассмотрено в микроскоп еще сотни лет назад. Если наука и сулит открыть в нем что-то неизведанное, то где-то в загадочной глубинке клетки, в таинственном мерцании хромосом, молекул, генов...

Но так думаем только мы, простые граждане. В строении нашего тела, в функциях его органов и систем открываются столь сложные загадки, что впору создавать целые новые теории и писать новые учебники. Это доказали ученые НИИ морфологии человека Российской академии медицинских наук.

— Нападающий Сидоров овладевает мячом, приближается к воротам. Навстречу ему выбегает защитник Петров, бьет по мячу! Ай-яй-яй, как неудачно — попадает прямо по колену Сидорова, Сидоров падает, катается по полю. Да, ему сейчас очень больно! — бодрый голос спортивного комментатора описывает классическую травму футболиста самыми яркими красками. Но и они не в состоянии передать весь драматизм случившегося.

Нередко после травмы колена спортсмен месяцы, а то и годы вынужден заниматься лечением и реабилитацией. Многим приходится уйти из спорта навсегда. Травмы колена преследуют и танцовщиков. Да и среди простых смертных нет человека, которому не доводилось бы падать на колени, испытывая сложную гамму ощущений, не выразимых словами.

Около 400 тысяч порванных связок коленного сустава в год — такова только официальная статистика этого вида травмы. Специалисты убеждены, что на самом деле травм гораздо — в три-четыре раза — больше, но большинство пострадавших даже не обращаются к врачу. А зря. Если во время падения или удара пострадал крестообразный комплекс — связка в виде косого креста, соединяющая бедро и голень, последствия могут быть самыми серьезными, вплоть до утраты трудоспособности.

Восстановить порванную связку — задача сложная. Ею, как и травмами других суставов, занимается целая отрасль медицины — спортивная и балетная травматология. Есть у травмы колена и "собственная" промышленность — производство различных протезов связки как металлических, так и синтетических. Но проблема состоит в том, что протезирование, которое хотя бы частично восстанавливает функции колена, бывает успешным лишь в одном случае из пяти.

Понимая, что ресурс традиционных методов исчерпан, врачи центра спортивной и балетной травмы, который работает при Центральном институте травматологии и ортопедии им. Приорова, обратились к ученым с вопросом: почему?

— Мы начали эти исследования восемь лет назад, — рассказывает доктор биологических наук Сергей Савельев, руководитель отдела эмбриологии НИИ морфологии человека РАМН. — Проанализировали все, что на тот момент было известно о крестообразном комплексе. И пришли к выводу, что необходимо полностью заново исследовать эту связку.

Морфологи изучили и описали развитие связки, начиная с ранних стадий человеческого эмбриона. Поняли, как она срастается с хрящом, а потом с костью, как в нее проникают и развиваются в ней кровеносные сосуды... Оказалось, что связка толщиной чуть больше карандаша чрезвычайно сложна, устроена по принципу "матрешки". Она состоит из 12—16 связок, каждая из которых "упакована" в собственную оболочку, снабженную собственным кровеносным сосудом и нервным окончанием. В целом же количество сосудов, снабжающих связку кровью, сопоставимо с количеством сосудов, питающих головной мозг. Но и этого мало.

Каждая из мелких связок, составляющих весь комплекс, состоит из нескольких десятков тонких суперсвязок, также имеющих свои нервные окончания. Среди них есть уникальные сверхбыстропроводящие нервы. Проводимость нервного импульса по ним во много раз превышает стандартную: если в обычных нервах импульс распространяется со скоростью от 4 до 80 метров в секунду, то по нервным волокнам крестообразной связки он летит со скоростью больше 180 метров в секунду. Обмен информацией со спинным и головным мозгом совершается буквально за доли секунды. Вся система в целом представляет собой сверхчувствительный механический датчик, в котором задействовано

около 300 рецепторных систем.

— Рецепторы постоянно сообщают центральной нервной системе о малейших изменениях в биомеханической нагрузке и на связку, и на саму конечность, — продолжает профессор Сергей Савельев. — Обратная связь позволяет при малейшей перегрузке менять положение ног и тела. Исследования показали, что это своеобразный механический орган чувств, который позволяет точно координировать и поддерживать движения конечностей.

Как всякий орган чувств, связка реагирует даже на небольшие изменения внешних условий. Если во время игры футболист получает нетяжелую на первый взгляд травму с внутренней стороны колена, возникает отек, гематома. Нерв при этом повреждается, и связка не может функционировать в полном объеме — передавать информацию о положении колена и о величине нагрузки на нее саму. Если такого спортсмена вновь выпустить на поле, в следующей же игре он эту связку порвет, уверены ученые, поскольку она осталась без обратной связи. Так сугубо научные исследования могут стать основой практических рекомендаций для спорта. Новый импульс получила и прикладная наука.

Специфическая функция крестообразной связки связана с прямохождением. Исследуя аналогичные системы у четвероногих животных, исследователи убедились: подобный механизм сформировался в эволюции очень давно, он есть еще у лягушек. Но как рецепторная система он появился только у млекопитающих. Ее изучение объяснило, почему протезирование связки так редко приводит к стопроцентному успеху. Ведь механическая замена органа не восстанавливает все его функции.

Стало ясно, что для полноценного восстановления движений травмированной ноги необходимо не протезировать связку, а попытаться регенерировать ее. И это удалось. Сегодня в лабораториях НИИ морфологии человека могут вырастить из клеток самого человека новенькую крестообразную связку, которую затем можно пересадить в коленный сустав больного. Но и это еще не все.

— Мы пришли к выводу, что без полноценной иннервации свою функцию в полном объеме она выполнять не сможет, — добавляет Сергей Савельев. — И предложили метод реиннервации новой связки.

Суть технологии в том, что процесс роста нерва надо направлять. А для этого необходимо смоделировать в коленном суставе условия эмбрионального развития, то есть как бы повторить весь процесс формирования крестообразной связки во взрослом организме.

Эксперименты оказались успешными. Довести технологию до практической медицины вполне возможно, считают исследователи. Но... оказалось, что эти новые знания и умения не востребованы, по крайней мере в России. С предложениями о практическом применении уникальной российской разработки пока обратились только зарубежные компании.

К сожалению, это уже не первая пионерская разработка российских морфологов, оказавшаяся невостребованной. Так и не нашла поддержки их же технология управляемой направленной регенерации мозга, хотя в ней нуждаются сотни тысяч человек — больные после инсультов, черепно-мозговых и спинальных травм, неврологических заболеваний... Новую технологию лечения спортивной и балетной травмы колена скорее всего быстро внедрят на Западе, где хорошо знают цену подобным инновациям. Результаты мы ощутим на собственных коленях — новыми тонкими органами чувств.

Татьяна БАТЕНЕВА.

Генадзь БУРАЎКІН

Новыя вершы

З кнігі «Лісты да запатрабавання»

Калі хто спытае:
Чым я ганаруся, —
Адкажу:
Заўсёды
Роднай Беларуссю.

Русаю касою,
Годнаю паставай,
Яе ціхай песняй,
Яе даўняй славай.

Калі хто спытае:
А чаго ж баюся, —
Адкажу:
Няволі
Роднай Беларусі.

Каб не раскрышылі
На дарогах ратных,
Каб не задушылі
У абдымках братніх.

Калі хто спытае:
За каго малюся, —
Адкажу:
За люд свой
З роднай Беларусі.

За яго наўўнасць,
Да спакус пагарду,
За яго цярплівасць
І яго спагаду.

Калі хто спытае:
Дзе навек спынюся, —
Адкажу:
На сцежках
Роднай Беларусі.

Там,
Дзе вечна свеціць
Сонца над лясамі,
Дзе буслы лунаюць
Па-над каласамі...

***

У памяці запаслівыя сховы
Паклалі мы калісьці
Да пары.
Дзіцячыя бясхітрасныя словы
І вабныя малюнкі ў буквары.

І вось цяпер,
Дачасна пасівелы,
Трывожу долю горкую сваю —
З пасляваеннай памяці
Нясмела
Наіўныя ўспаміны дастаю.

...Краплісты дождж
па шыбе барабаніць,
А я да шкла прыціснуўся ілбом
І паўтараў:
"Не будзем мы рабамі".
І сапраўды ў той міг не быў рабом.

Пасля мяне старанна навучалі
Не супярэчыць сіле і мане,
Што і ў мяне заўсёды
ёсць начальнік —
Ён мае права думаць за мяне.

Я на яго міжволі азіраўся,
Хоць зарабляў усё сваім гарбом,
Але як я ні пяўся, ні стараўся,
А перад лёсам часта быў рабом.

І сам сабе змярцвелымі губамі
У моманты адчаю паўтараў
Той даўні шэпт:
"Не будзем мы рабамі",
Ды не знаходзіў побач бунтара.

І мой запал студзіў
наш век суровы.
І шлях ішоў па цернях і жарстве...
Ды ў сэрцы
ў самых запаветных сховах
Святая памяць і цяпер жыве.

***

Мы ўсе —
Смяротныя.
Такі зямны закон.
Жыццё
Аднойчы ўсім падводзіць рысу.
І кожны знойдзе
вечны свой спакой
Хто —
Пад сасною,
Хто —
Ля кіпарысу.

Адным
Грудок завея замяце,
Другіх —
Акрые ціхімі лістамі.
Мы спынімся навек на той вярсце,
Якую доўга выбіралі самі.

Няхай яна далей вядзе сыноў
Сярод лугоў
Ці каля горных кручаў.
Мы ж зрэдку
аб сабе напомнім зноў
Сляпым дажджом
Ці зоркаю падучай.

Пра родны край
нам будуць сніцца сны,
Сівых бароў або хрыбтоў абрысы
Каму —
Каля пахіленай сасны,
Каму —
Пад тонкаствольным кіпарысам...

***

Стаміўся жыць.
Стаміўся ваяваць.
Стаміўся слухаць доўгія прамовы.
Чакаць.
І спадзявацца.
І трываць.
І ўсё — дарма.
Усё — безвынікова.

Не трэба мне ні Лондан,
ні Парыж,
Але скажыце,
За віну якую
Павінны мы цягнуць
пакутны крыж,
Цярпець сваю
затурканасць цяжкую?

Чаму наш край зажураны кішыць
Дзялкамі,
Прайдзісветамі,
Хлусамі
І сярод нас ім так спакойна жыць,
А мы пакорна ўсё прымаем самі?

Няўжо,
Дрыгавічы і крывічы,
Забылі мы ваяцкія падзеі?
Куды ж свае булатныя мячы,
Як сталі памяркоўнымі,
Падзелі?

Хто з жульніцтва для нас
саткаў радно?
Чаго спалох за спінамі стаіўся?..

Я нават і пытанні ўжо даўно
Сабе і іншым задаваць стаміўся...

***

На плошчы шматлюднай
І ў зале
Карціць запытацца адно:
Ну дзе ж тыя светлыя далі,
Што нам абяцалі даўно?

Дзе той небывалы дастатак,
Што сам так і просіцца ў рот?
Нібыта разгублены статак,
Стаім і чакаем даброт.

Душа перапоўнена сумам.
І сэрца шчыміць па начах.
Жыццё прымушае нас думаць,
А час прывучае маўчаць.

І цешым надзеяй слабою
Мы долю сваю
З года ў год,
Што зменяцца самі сабою
І час,
І жыццё,
І народ...

***

Калі вакол агледзецца ўсур'ёз, —
І ў злодзеяў зусім няроўны лёс.

Адзін крадзе,
Каб накарміць дзяцей,
Другі —
Каб стаць намнога багацей.

І першы пойдзе на гады ў астрог,
Ну а другі адкупіцца, дальбог.

На нарах першы будзе хлеб жаваць.
Другі Канары стане абжываць.

Адзін чахотку прынясе дамоў.
Другі —
Аб здзелках тысячы дамоў...

Дык дзе ж тут праўда,
Справядлівасць дзе?
Што —
Шчаслівейшы той,
Хто больш крадзе?

Што —
Сапраўды няроўна дзеліць лёс
І гэта ўсё надоўга і ўсур'ёз?..

***

Свет даўно зрабіўся
прагматычным,
Прызнаеш ты гэткае ці не.
І цяпер
Натурам паэтычным
Сумна жыць і ў роднай старане.

У душу рамантыка не лезе.
Песні заглушыў эстрадны крык.
Уладараць
Грошы і жалеззе
Правяць баль
Нахабства і разлік.

Прадаюцца
Ківі і папайя,
Прыгажосць,
Пасады
І інтым...
Ды ўвесь час
Чагосьці не хапае
Нават самым мудрым і крутым.

І яны ўжо сняць
Удачу тую,
Што здаўна ў паэзіі жыве
І зусім нічога не каштуе,
І па небе воблачкам плыве...

***

Ох, як часта вы,
Зямныя суддзі,
Злосна мне ўсміхаецеся ўслед,
Грозна папракаеце ў аблудзе,
Прадракаеце:
"Глядзі, паэт!.."

Толькі што мне вашыя падказкі,
Што мне ваш круты
дзяржаўны чын,
Калі мне сам Бог,
З высокай ласкі,
Песню беларускую ўручыў?

Можа,
Вам яна здаецца кволай,
Ціхаю —
Так лёгка задушыць, —
Ды яна
Без вашага дазволу
Вылятае ў свет з маёй душы.

І жыве надзея ў кожным слове,
Тая,
Што ніхто забіць не змог...
Так што не ўхмыляйцеся,
Панове,
Лепей пазайздросце,
Далібог.

***

Не бойцеся начальнікаў.
Яны —
Зусім не геніі.
Яны —
Ва ўсім звычайныя,
Не Гётэ,
Не Тургеневы,
Не Рузвельты,
Не Сталіны,
Не Вітаўты,
Не Скірмунты...
Як лёгка ўверх пастаўлены,
Так хутка будуць скінуты.

Хоць выглядаюць пеўнямі,
Паважныя і строгія,
Але ўсе іх запэўненні —
Пустая дэмагогія.

Жывуць,
Нібы на хутары,
Спалоханымі лісамі.
А ўсе загады мудрыя
Дарадцамі напісаны.

Хоць пазіраюць з пыхаю,
Ды пыха —
Недарэчная.
І ўся ўлада іхняя —
Не вечная.
Не вечная.

***

Юныя яршыстыя калегі!
Прытрымайце трошкі ваш запал,
Покуль ад абраз не акалелі
Тыя ўсе,
Хто ў памяць вам запаў.

Учарашніх зорак не тушыце,
Не хавайце іх за туманы —
Проста напішыце,
Напішыце
Цікавей і лепей,
Чым яны.

Не кляніце іх былую славу,
Не кідайце з помнікаў на дно.
Побач на адну і тую ж лаву
Сядзеце вы з імі заадно...

Я на вас зларадпасць не гадую,
Не луджу пад звон старую медзь.
І зласлівасць вашу маладую
Паспрабую нават зразумець.

Вы ж таго бяздумна не чапайце,
Што святым лічылася раней.
Пачакайце трохі,
Пачакайце —
Ваш запал таксама праміне...

***

Мне раілі:
"Спыніся,
Не бушуй,
На галаву сваю бяду не клікай,
Не надрывай пакутную душу
Нікім дагэтуль не пачутым крыкам.
Хай будзе ўсё так,
Як азначыў лёс,
Як загадзя прадыктавала неба.
Народ і не такое перанёс.
Няўжо табе за іншых болей трэба?
Не лезь наперад
І не рві гужы,
Не кідайся ў агонь,
Як на пажары.
Маўчы сабе.
Здароўе беражы.
І будзеш мудры ты і паважаны.
Ад шчырасці ж карысці ні на грош.
Што толку,
Як ты ўсё гаворыш смела?.."

І вось я супакоіўся.
І што ж?
Душа мая баліць,
Як і балела.

***

Няўжо ёсць вежа са слановай косці,
Куды не прыдуць ні сябры, ні госці,
Дзе можна ад усіх схавацца часам
І толькі з небам гаварыць сам-насам?

Няўжо —
На зайздрасць
здзіўленым сталіцам —
У ёй надоўга можна пасяліцца,
Каб уцячы ад войнаў і парадаў
І жыць у згодзе з воляю і праўдай?

Няўжо і мне аднойчы прэзентуе
Хто-небудзь вежу казачную тую
І я змагу прыжыцца назаўсёды
У добрым свеце згоды і лагоды?..

Дык дзе ж ты,
Вежа са слановай косці,
Дзіцячы сон
Без подласці і злосці?
Твой прывід ціха ў сэрцы дагарае...

Няма сланоў у нашым родным краі...

***

Завея ўсё бліжэе з кожным днём.
Цяпло наша канчаецца, канчаецца.
Над памутнелым акіянскім дном
Даўно ўжо пракрычала наша чаіца.

Удалеч хвалі коцяцца радзей.
Бурштын на мокрым беразе
не свеціцца.
Зусім не грэе стомленых грудзей
Няяркае святло начнога месяца.

З-за дзюнаў наплываюць халады.
Згасае ў небе хмарка залатая.
І вецер нашы летнія сляды
Пяском сыпучым ціха замятае...

***

Адцвіла вярба.
І сплыла вада.
Маладой вясны
Мне да слёз шкада.

А яшчэ шкада
Лета краснага,
Луга роснага,
Сонца яснага.

Адлятае ўдаль
Птушак чарада...
Пад асенні шум
І сябе шкада...

***

Знайшлі ў перапоўненым свеце
Адно аднаго без прынукі
Твае захмялелыя вусны,
Мае асмялелыя рукі.

Імкнуліся доўга насустрач
Праз роспач,
Сумненні,
Разлукі
Твае недасяжныя вусны,
Мае сарамлівыя рукі.

І ўрэшце сышліся навекі,
Адчай перажыўшы і мукі,
Твае нецярплівыя вусны,
Мае нецярплівыя рукі...

СПАДЧЫНА

Рэстаран... на касцях?

Адноўлены гандлёвыя рады — цікавы архітэктурны і гістарычны помнік Верхняга горада нашай сталіцы! Гучыць моцна. Але... У хуткім часе ў гэтым адметным месцы плануюць адчыніць піўны рэстаран. А пытанне, што гэта — рэстаўрацыя ці знішчэнне гістарычнага помніка, даўно перарасло ў гарачыя дэбаты паміж гісторыкамі, археолагамі і глухой бюракратыяй ААТ "Стары Менск".

Упершыню пра гандлёвыя рады згадваецца ў 1817 годзе ў так званых "Візітах" — вопісе маёмасці мінскага кляштара бернардзінаў. Пабудаваныя паводле праекта Міхаіла Чахоўскага ў стылі класіцызму, яны ўдала дапоўнілі барочны ансамбль кляштара, заснаванага яшчэ ў 1624 годзе. "Віленчукі" (так менаваліся гандлёвыя рады сярод гараджан) былі часткай кляштарнага ансамбля. А паміж імі і касцёлам знаходзіліся могілкі XVII—XVIII стагоддзяў, дзе былі пахаваны манахі і прадстаўнікі вядомых родаў Завішаў, Тышкевічаў, Кенсоўскіх, Хмараў і іншых.

Падчас будаўніцтва гандлёвых радоў былі вымураваныя велізарныя сутарэнні для захавання тавару. Яны перажылі Другую сусветную вайну, захаваліся і пасля разбурэння большай часткі "Віленчукоў" напрыканцы 40-х гадоў мінулага веку. Іх абышла хваля гвалтоўнага знішчэння Нямігі ў 1976—1978 гадах. А ў 1988-м, паводле пастановы ўрада БССР, комплекс бернардзінскага кляштара, манастырскія могілкі і гандлёвыя рады атрымалі статус помніка архітэктуры і археалогіі рэспубліканскага значэння.

Але зараз і тыя рады, і манастырскія могілкі знішчаны. ААТ "Стары Менск" пры падтрымцы камітэта (зараз Дэпартамента) па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і Камітэта архітэктуры Мінгарвыканкама ў 1998 годзе спрабавала распачаць рэстаўрацыйна-разбуральную працу. Але гэтыя дзеянні былі спынены афіцыйным папярэджаннем пракуратуры. Ды ненадоўга. Нягледзячы на тое, што Інстытутам гісторыі НАН Беларусі ў Міністэрства культуры і Мінгарвыканкам быў накіраваны ліст з пералікам неабходных умоў для падрыхтоўкі будаўнічых работ па аднаўленні старой часткі гандлёвых радоў, пачалося зруйнаванне гістарычнага помніка. На звод пайшлі аўтэнтычныя канструкцыі падземных памяшканняў "Віленчукоў", захаваныя да той пары фрагменты мураванай агароджы кляштара. Не спынілі будаўнікоў і могілкі. Чалавечыя парэшткі былі вывезены на сметнік...

Гэтыя дзеянні Дэпартамент па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі спрабаваў спыніць прадпісаннем №8 ад 20.03.2002 года ААТ "Стары Менск". Ім забараняліся ўсе віды работ з прычыны недаследавання культурнага пласта Верхняга горада і з самавольным будаваннем туалета на падмурках Свята-Духаўскай царквы. А 21.03.2002 года быў складзены пратакол пашкоджання гісторыка-культурнай каштоўнасцяў "Верхні горад", унесенага ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцяў Рэспублікі Беларусь пад шыфрам Е400463. Адзначалася *"...масавае выкопванне чалавечых касцей, чарапоў пры рабоце экскаватара на недаследаваным культурным пласце гісторыка-культурнай каштоўнасці "Верхні горад гістарычнага цэнтра г. Мінска"*.

Знішчэнне культурнага пласта XVI—XIX стст. без навуковага даследавання з'яўляецца наўмысным невыкананнем прадпісання №8 і парушэннем Закона РБ "Аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны".

Але спыняць разбуральна-будаўнічыя работы ніхто не збіраўся. 28.03.2002 года быў складзены "Акт знішчэння гісторыка-культурнай каштоўнасці — помніка археалогіі і архітэктуры XVII—XIX стст. "Гандлёвыя рады" па вуліцы Герцэна, 1 у г.Мінску". У ім удакладнялася, што на дадзеным участку захоўваўся культурны пласт XII—XVIII стст. Колькі ж стагоддзяў мы страцілі падчас гэтай будоўлі!

Вось вам і рэканструкцыя, вось вам і добраўпарадкаванне, вось любоў і павага да гісторыі радзімы! Абяцалі адно — атрымалася другое. Паспрабуйце параўнаць здымкі "Віленчукоў" — архіўны і сучасны. Што ўжо казаць, калі за кошт могілак павялічана плошча *будучага піўнога рэстарана!*

Узнікла шмат пытанняў, на якія пагадзіўся адказаць намеснік кіраўніка Дэпартамента па ахове гісторыка-культурнай спадчыны і рэстаўрацыі Міністэрства культуры **Ігар ЧАРНЯЎСКІ.**

— Скажыце, калі ласка, хто займаўся распрацоўкай праекта?

— Дазвол на распрацоўку праектнай дакументацыі, яе праходжанне і ўзгадненне архітэктурнага праекта рабіў Камітэт па ахове гісторыка-культурнай спадчыны.

— Наколькі мне вядома, Інстытут гісторыі не адобрыў праект.

— А пры чым тут Інстытут гісторыі? Функцыя яго ў тым, каб забяспечыць археалагічны нагляд пры выкананні работ.

— У тым і пытанне, што археалагічныя доследы не былі праведзены.

— Усе ўзгадненні выдаваліся з умовай правядзення археалагічных работ. Не ведаю, калі і хто канкрэтна з Інстытута гісторыі выказваў заўвагі...

— Верхні горад — гістарычная частка Мінска. Асноўны "ўклад" у разбурэнне "Віленчукоў" быў зроблены ў 2002 годзе. Тады знішчылі раней захаваныя падмуркі.

— У вас, відаць, недакладная інфармацыя. Магу сказаць, што праект распрацаваны і ўзгоднены ва ўстаноўленым парадку, *парушэнняў не было*. Мне давялося працаваць разам з пракуратурай. Разам з супрацоўнікам пракуратуры выходзіў на месца, аглядаў, дзе магчымы парушэнні, што зроблена і як. Што датычыць, як вы гаворыце, знішчэння ацалелай часткі, то яна зараз ёсць — тое, што захавалася пасля 1949 года. Калі гаварыць пра падмуркі, магчыма, невялікую частку давялося разабраць, бо іх стан быў тэхнічна непрыдатны для рэканструкцыі. Усё гэта закладзена ў праектнай дакументацыі.

— На мой погляд, гэты праект недакладны.

— Я не ведаю, якімі дадзенымі і архіўнымі матэрыяламі, распрацоўкамі, комплекснымі навуковымі даследаваннямі, якім раздзелам праектнай дакументацыі вы карысталіся. Калі вы мне пакажаце праектную дакументацыю, якая пацвердзіць, што там нешта не тое, тады будзем размаўляць. А хто ведае сённяшні выгляд гандлёвых радоў, на падставе якіх дакументаў вы сцвярджаеце, што яны не таго знешняга выгляду? Канкрэтна: архіўныя справы, нумар, фонд, старонка! На пачатку свайго існавання яны маглі мець адзін знешні выгляд, у канцы — зусім іншы. Я сам у руках трымаў фотаздымкі, архўныя, фондавыя 1949 года.

— Паміж касцёлам і адноўленымі гандлёвымі радамі, на месцы могілак, зрабілі дадатковыя памяшканні і двор "новай рэканструкцыі".

— Калі гэта закладзена ў праекце, калі праект прайшоў у свой час зацвярджэнне і ўзгадненне ва ўстаноўленым парадку, калі ніякія органы не выказалі прэтэнзій і ён пачаў рэалізоўвацца, то што сёння магчыма зрабіць? Дыскутаваць аб методыцы работ я гатовы, маючы на руках дакументы... Я цалкам магу адказваць за гэтыя работы. З гандлёвымі радамі не адбылася празмерная катастрофа. Акрамя таго, трэба ўлічыць, што там сапраўды былі парушэнні, прызнаюся. Але не мая ў тым віна. Мы, яшчэ раз падкрэслю, хадзілі з супрацоўнікам пракуратуры, выкрывалі парушэнні і давалі ўказанні ліквідаваць іх.

— Дык вы не згодны, што на самай справе гэта не рэканструкцыя, а імітаванне?

— Гэта тэма дыскусійная. Як ацэньваць: гэта помнік ці не? Яго можна было зусім не аднаўляць, бо тое, што зніклі гандлёвыя рады ў Верхнім горадзе, — гістарычны факт. Гэты працэс разбурэння можна было проста засведчыць. Але яны адноўлены і выглядаюць зараз, як у апошні перыяд свайго існавання. Што ж у гэтым дрэннага? І функцыя ў іх сённяшняя.

Архіўнае і сучаснае фота гандлёвых радоў.

Горад — жывы арганізм, і спыняць жыццё ў ім проста немагчыма. Іншая справа — як да гістарычнага асяроддзя адаптаваць сучаснасць.

— Заказчык яшчэ не адмовіўся ад ідэі зрабіць там рэстаран? "Рэстаран на костках".

— Я ўдакладніў бы, што там будзе за рэстаран. У мяне запісана: аб'ект грамадскага харчавання. Магчыма, кавярня, магчыма, яшчэ штосьці. А чаму і не рэстаран? Калі я быў у Рызе, то заходзіў у кавярню побач з Домскім саборам.

— Тут жа былі могілкі...

— Але рэстаран не на касцях! Там сапраўды былі пахаванні, толькі бліжэй да будынка касцёла. Двор гандлёвых радоў меў сваё ўпарадкаванне, там заўсёды гандлявалі ўсім чым хочаце: газай, адзеннем, прадуктамі. І гарэлку там прадавалі. А сёння мы раптам пачынаем пра косткі гаварыць!

Але дакументы кажуць іншае. Вось "Экспертнае заключэнне на будаўнічы праект "Аднаўленне з рэстаўрацыяй будынка гандлёвых радоў па вул.Герцэна, 1 у г.Мінску", падрыхтаванае незалежнай экспертызай праекта, Міжнародным саветам IKOMOS, беларускім добраахвотным Таварыствам аховы помнікаў. Чытаем:

"Гандлёвыя рады па вуліцы Герцэна, 1 у горадзе Мінску з'яўляюцца неад'емнай часткай адзінага гісторыка-архітэктурнага комплекса помніка горадабудавання і архітэктуры XVII—XIX стагоддзяў Бернардзінскага кляштара, які знаходзіцца пад дзяржаўнай аховай з 1926 года. У гэты час аб'ект мае статус гістарычна-мастацкай каштоўнасці "1" як аб'ект міжнароднага значэння". Адзначаецца таксама, што тут, згодна з планавым рэстаўрацыйным заданнем, прадугледжваецца "рэстаўрацыя і прыстасаванне для размяшчэння непрадуктовага магазіна", што поўнасцю супадае з гістарычнай функцыяй помніка. Падкрэсліваецца неабходнасць правядзення работ з *"максімальным захоўваннем аўтэнтычных канструкцый падмуркаў і археалагічнага культурнага пласта", "аднаўленне страчаных элементаў з максімальным захаваннем аб'ёмна-прасторавых кампазіцый".*

Прапанаваным жа на экспертызу праектам прадугледжваецца стварэнне аб'екта, які па сваіх параметрах і канструктыўным вырашэнні не падобны на гістарычную будову, існуючую тут у XIX — першай палове XX стагоддзяў...

Больш таго — прапаноўваецца прасоўванне новага будаўнічага аб'ему на плошчу ўнутранага кляштарнага двара, дзе знаходзіліся гістарычныя могілкі...

Такім чынам, гаворыцца ў экспертным заключэнні, *замест рэстаўрацыі часткі комплекснага помніка горадабудаўніцтва і архітэктуры мяркуецца ўвядзенне будынка рэстарана, адна са сцен якога толькі імітуе страчаны помнік. Усё гэта не адпавядае ні нацыянальнаму заканадаўству аб ахове гісторыка-культурнай спадчыны, ні міжнародным нарматыўна-метадычным дакументам.*

Калі ж, нягледзячы на аўтарытэтнае заключэнне, "установа грамадскага харчавання" на касцях продкаў усё ж будзе пабудавана, наўрад ці традыцыйнае пажаданне яе наведвальнікам "смачна есці!" будзе тут дарэчы...

Дар'я ГАЎРЫЛАВА.

СПОРТ

Маскоўскія «чыгуначнікі» ледзь заскочылі ў адыходзячы цягнік

Пазаўчора вечарам, пасля таго як прайшлі апошнія групавыя матчы футбольнай Лігі чэмпіёнаў, у рэшце рэшт сталі вядомы ўсе каманды, якія працягнуць барацьбу за прэстыжны трафей. І пасля такога пераднавагодняга "падарунка", які прыпаднесла кіеўскае "Дынама" футбалістам маскоўскага "Лакаматыва", апошнія павінны як мінімум паставіць у царкве свечкі за здароўе ўкраінцаў...

Усіх нас, безумоўна, у першую чаргу цікавіла — як будуць развівацца падзеі **ў групе "В"**. Па-першае, "сеча" там чакалася не на жыццё, а на смерць (усе чатыры каманды перад апошнім турам мелі шанц патрапіць у 1/8 фіналу — гэтак жа, як і застацца "за бортам"), і, па-другое, менавіта ў гэтай групе гулялі дзве каманды нашых блізкіх суседзяў — кіеўскае "Дынама" і маскоўскі "Лакаматыў". Калі дадаць, што за кіяўлян гуляюць два беларускія футбольныя мэтры — Валянцін Бялькевіч і Аляксандр Хацкевіч, а за "чыгуначнікаў" — Сяргей Гурэнка, то і ўвогуле ўсё робіцца зразумелым.

Безумоўна, былі варыянты, што далей маглі прайсці абедзве "нашы" каманды, аднак гэта ў тэорыі. На практыцы ўсё складвалася для іх куды больш драматычна. Масквічы ў гасцях прайгралі англійскаму "Арсеналу" — 0:2 і за пяць хвілін да заканчэння гульні ў Кіеве (на той час "Дынама" прайгравала на сваім стадыёне італьянскаму "Інтэру" — 0:1) былі таксама "ў пралёце". І толькі дзякуючы таму, што дынамаўцы на апошніх хвілінах гульні зраўнялі лік, "Лакаматыў" здолеў заняць услед за "Арсеналам" другое месца і выйсці ў 1/8 фіналу.

У групе "А" цудоўна прабіты Роем Макаем з нямецкай "Баварыі" пенальці дапамог камандзе адолець у сябе дома з мінімальным лікам бельгійскі "Андэрлехт" і ў выніку заняць другое месца ў групе, дзе пераможцам пасля драматычнай перамогі над шатландскім "Селцікам" — 3:2 стаў французскі "Ліён".

Італьянскі "Ювентус" пад феерверк галоў завяршыў выступленне **ў групе "D"**, паставіўшы ў сябе дома на калені грэчаскі "Алімпіякас" — 7:0, а Давід Трэзеге забіў трохтысячны гол у гісторыі Лігі чэмпіёнаў! У другім матчы гэтай групы Оскар Дэ Паула прынёс іспанскаму "Рэалу Сасьедаду" ў матчы з турэцкім "Галатасараем" запаветную нічыю і такое ж запаветнае другое месца.

І, нарэшце, **у групе "С"** галандскі "ПСВ" дзякуючы галам Джона Дэ Йона і Ар'ена Рабена па ходзе гульні перамагаў іспанскі "Дэпарціва" — 2:0. Гаспадарам неабходна было выйграць менавіта з такім лікам альбо з розніцай у тры мячы і спадзявацца на тое, што французскі "Манака" не прайграе ў Афінах мясцоваму АЕКу. Што, уласна кажучы, і адбылося. Французы згулялі з грэкамі ўнічыю — 0:0, а галандцы, хоць і перамаглі "Дэпарціва" — 3:2, аднак саступілі апошнім "прахадное" месца.

Такім чынам, да першай васьмёркі каманд, якія выйшлі ў 1/8 фіналу Лігі чэмпіёнаў, зараз далучыліся "Арсенал", "Лакаматыў", "Ювентус", "Рэал Сасьедад", "Ліён", "Баварыя", "Манака", "Дэпарціва".

Алесь СІВЫ.

Фартуна павярнулася да кіяўлян спінай...

Крыжаванка

Па гарызанталі: 3.Папярэдні накід да карціны, малюнка. 6.Гліняная ці драўляная глыбокая пасудзіна для ежы. 8.У рэлігіі: тлумачальнік волі багоў, прадказальнік будучыні. 10.Самы нізкі мужчынскі голас. 12.Стандартная па форме прылада, у якую змяшчаюцца якія-небудзь дэталі, матэрыялы. 16.Масіў зямлі, зарослы дрэвамі. 17.Геаметрычнае цела — правільны шасціграннік, усе грані якога квадраты. 18.Прадпрымальнік, камерсант. 19.Асобны этап спаборніцтва. 21.Вада ў стане кіпення. 22.Лакафарбавы матэрыял. 23.Старадаўні ўкраінскі струнна-шчыпковы музычны інструмент. 24.Выцягнутая пярэдняя частка галавы ў свіней. 26.Устройства для доступу ў склеп. 28.Хуткае і няпоўнае згаранне паліва ў рухавіку ўнутранага згарання. 29.Спічастая вяршыня гары. 31.Старажытнае народнае паданне пра легендарных герояў, багоў, з'яў прыроды. 33.Чалавек магутнай сілы; волат. 35.Трэніровачны бой двух спартсменаў у боксе і фехтаванні. 37.Адходы лёну і канапель. 38.Грашовая адзінка ў ЗША. 39.Травяністая расліна з буйнымі кветкамі розных колераў.

Па вертыкалі: 1.Упадак у развіцці чаго-небудзь, рух назад. 2.Адзінка вымярэння адлегласці ў астраноміі. 4.Повар на судне. 5.Рабізна на вадзе. 6.Частка сушы, якая вострым вуглом выходзіць у мора, возера. 7.Буйны бакавы адростак, які ідзе ад ствала дрэва. 9.Кумпяк, з якога вынята костка. 11.Страва з разбоўтаных яек з дабаўленнем мукі і малака. 13.Лагер, стан з абозам. 14.Сямейная няверрнасць, здрада. 15.Вайсковы начальнік, які наглядае за парадкам нясення службы ў гарнізоне. 20.Асобны прадмет, выраб. 21.Доўгі высокі земляны насып. 24.Азотнакіслае серабро, якое выкарыстоўваецца ў медыцыне як процізапаленчы сродак. 26.Горная парода, якая складаецца з палявога шпату, кварцу, каляровых мінералаў. 27.Сорт лёгкай фруктовай пасцілы. 30.Кароткае тоўстае бервяно. 31.Жывапісец. 34.Завостраная тоўстая палка. 35.Шматгадовая травяністая расліна з прыемным вострым пахам. 36.Урачысты верш. 37.Частка памяшкання, прастора паміж дзвюма сценамі.

Па дугах: 2.Тканіна з шаўковай асновай і залатым або сярэбраным утокам. 8.Від гульні ў карты. 15.Завостраны ўнізе кавалак дрэва або металу. 18.Лёгкае хмяльное пітво з проса, грэчкі і ячменю, пашыранае ў Крыме і на Каўказе. 28.Сялянская хата з усімі будынкамі каля яе. 32.Мастацкі вобраз, створаны драматургам у п'есе, сцэнарыі. 33.Назва першай літары грэчаскага алфавіта. 40.Сумчаты мядзведзь, які водзіцца ў эўкаліптавых лясах Усходняй Аўстраліі.

Склаў Анатоль ЦУРЫКАЎ.

Адказы на крыжаванку, надрукаваную ў №230

Па гарызанталі: 1.Зуб. 3.Кук. 5.Шклярусніца. 7.Сойм. 8.Асвея. 9.Сцяг. 15.Орша. 16.Пацей. 17.МАЗ.18.Ліка. 21.Пан. 23.Лін. 24.Марк. 25.Садоўская. 26.Караткоў. 29.Радзялоўская. 30.Замалёўка. 32.Мілаванаў. 33.Сенавалакуша. 37.Васількі. 39.Багатыроў. 40.Фэст. 41.Дол. 43.Маўр. 45.Тарасенка. 46.Хобі. 47.Ат. 50.Януш. 52."Агонь". 53.Дата. 55.Ганарар. 57.Насовіч. 58.Каратынскі. 59.Іна. 60.Ананька.

Па вертыкалі: 1.Зыль. 2.Берасцейская. 3.Касаеў. 4.Клім. 5.Шэйн. 6.Асцё. 7.Суша. 10.Гніламёдаў. 11.Конрад. 12.Макоўская. 13.Зан. 14.Танк. 17.Мая. 19.Кіт. 20.Чаротаўка. 21.Пац. 22.Залатароў. 24.Мір. 27.Вячаслаў. 28.Багатырка. 31.Незалежнасць. 34.Ужэвіч. 35.АНТ. 36.Салацгрыва. 38.Самі. 39.Бор. 31.Дар. 42.Косава. 44.Ранак. 48.Тураў. 49.Засім. 50.Ян. 51.Шар. 53.Да. 56.Рада. 57.Ніна.

Надзея памірае апошняй

Няўдачна выступіла зборная Беларусі па міні-футболе ў першым матчы плэй-оф кваліфікацыйнага турніру чэмпіянату свету.

Пазаўчора ў Мінску падапечныя Валерыя Дасько прайгралі зборнай Украіны з лікам 0:4. Сустрэча ў адказ пройдзе праз тыдзень у Данецку.

Дзмітрый УЛАСАЎ.

З пачынам!

Удалай аказалася апошняя гульня для клуба Нацыянальнай хакейнай лігі "Анахайм Майці Дакс" і, у прыватнасці, яго абаронцы Руслана Салея.

"Анахайм" перамог землякоў з "Сан-Хасэ" з лікам 3:2, а беларус паставіў пераможную кропку ў матчы, закінуўшы на 49-й хвіліне шайбу — першую для яго ў гэтым сезоне.

Салей правёў на пляцоўцы 26 хвілін 27 секунд, тройчы кідаў па варотах і абышоўся без штрафу.

Алег РАЯВЕЦ.

12

снежня

ПЯТНІЦА

Усх. 8.20 Зах. 15.47
Даўж. дня 7.27
Апошняя квадра
16 снежня

85 гадоў з дня нараджэння К. Ц. Кірэенкі (1918—1988), беларускага паэта, заслужанага дзеяча культуры БССР

Пятница, 12 декабря

БТ

07.00, 08.00, 09.00, 10.00, 11.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 16.00, 17.00, 18.00, 19.00, 23.00 Новости.
07.05, 08.10 "Доброе утро, Беларусь!" Информационно-музыкальная программа.
08.45, 14.45, 16.45, "Моя страна".
09.05 Приключенческий сериал **"Алжир грез наших".**
10.05 Детективный сериал **"Воскрешая мертвых"** Фильм 3-й **"Исчезновение".** 2-я серия.
11.10 Сериал **"Цыган"** (Одесская к/с). 4-я серия.
12.10 Фантастическая комедия **"Пришельцы"** (США).
14.05 "На перекрёстках Европы". Национальный телефестиваль песни.
15.10 Приключенческий сериал **"Амазонка".**
16.05 "5х5". Программа для молодежи.
17.05 Детективный сериал **"Воскрешая мертвых"** Фильм 3-й **"Исчезновение".** 2-я серия.
18.05 "Мгновения красоты в Поднебесной". "Мисс Мира-2003".
19.05 Мелодрама **"Несут меня кони..."** (Россия).
21.00 "Панорама". Информационный канал.
21.45 Специальный репортаж. "Этот удивительный Китай".
22.00 Боевик **"Проклятый сезон"** (США—Германия).
00.10 Драматическая история **"Адрес неизвестен".**

ОНТ

08.00, 09.00, 18.00, 20.30, 00.30 Наши новости.
08.05 "Мелодии и ритмы зарубежной эстрады по-русски".
09.05 Комедия **"Орел и решка".**
10.35 Дисней-клуб. "Ким Пять-с-плюсом".
* * *
15.25 Комедия **"Неподдающиеся".**
16.50 "Последний герой".
18.15 "Новый день". "Сканер".
18.25 Премьера ОНТ. **"Без срока давности". "Стая".**
18.50 "Поле чудес" с Леонидом Якубовичем.
20.00 Время.
21.05 Выпускной вечер "Фабрики звезд-3". Концерт в "Олимпийском".
00.40 Триллер **"Затворник".**

РОССИЯ

09.25 Премьера. Юбилейный концерт, посвященный 75-летию ансамбля песни и пляски имени А.В.Александрова с участием Иосифа Кобзона, Александра Розенбаума, Ларисы Долиной, Николая Баскова и многих других.
17.10 Комедия **"Джентльмены удачи".**
19.00 Вести.
19.25 Михаил Задорнов представляет: "Юрмалина-2003". Часть 1-я.
21.25 Фильм **"Зависть Богов".**

ЛАД

07.00, 14.00, 20.00 Новости.
07.10 Мир животных в документальном фильме "Рождённые быть свободными" (Международный Французский Канал).
08.05 Сериал **"Петербургские тайны"** (Россия).
09.00 "Свет далекой звезды. Анатолий Лелявский". Авторская программа Александра Домарацкого.
09.30 "Пой, душа!" "На Браславском подворье".
10.00 "Между нами, женщинами". Тележурнал.
10.20 Сериал-мелодрама **"Грешная Анхелика"** (Венесуэла).
11.05 "Уроки тётушки Совы. Азбука-малышка". Мультфильм.
11.10 "Обычный необычный день". Семейный канал.
11.45 Исторический сериал **"Михайло Ломоносов"** Фильм третий. 2-я серия.
13.05 "Время кино".
13.30 "Любовь". Документальный фильм о заслуженной артистке РБ Л.Румянцевой ("Белвидеоцентр").
14.10 Любимые сказки. **"Маринка, Янка и тайны королевского замка"** ("Беларусьфильм").
15.30 "В яранге горит огонь". Мультфильм.
15.50 "Время кино".
16.20 Б.Брондуков в сатирической комедии **"Мудромер"** (Беларусьфильм"). 1-я и 2-я серии.
18.35 Исторический сериал **"Михайло Ломоносов"** ("Мосфильм"). Фильм третий. 3-я серия, заключительная.
20.15 "Колыбельная".
20.30 "Дела семейные".
21.15 Сериал-мелодрама **"Грешная Анхелика"** (Венесуэла).
22.05 Сериал **"Петербургские тайны"** (Россия).
23.00 Хоккей. Чемпионат Беларуси. Керамин — Химик. 2-й и 3-й периоды.

НТВ

08.25 Приключенческий фильм **"Шина — королева джунглей".**
11.00, 15.00 "Сегодня" с Кириллом Поздняковым.
15.20 Совершенно секретно: хождение по мукам.
16.05 Остросюжетный фильм **"Дикий табун".**
18.00 "Сегодня" с Татьяной Митковой.
18.35 "Свобода слова" с Савиком Шустером.
19.55 Боевик **"Огонь из преисподней"** (США).
22.15 Супербокс: Бернард Хопкинс против Карла Дэниэлса.
23.10 Ночные музы.
23.25 "Стиль от..." Ренаты Литвиновой.

СТВ+RenTV

06.20 "Гаджет и Гаджетины" Мультипликационный сериал.
06.45, 15.25 "Пауэр рейнджерс, или Могучие рейнджеры в космосе" Телесериал.
07.10 "Белвидеоцентр" представляет документальный фильм "Ити, ни, сан, си...".
07.30, 13.30, 16.30, 22.45 "24 часа".
07.50 "СТВ-спорт".
08.05 "Минщина. Люди, события, факты".
18.05, 08.15 "Минск и минчане".
08.30, 23.05 "Технология".
08.40 Боевик **"Спрятаться негде".**
10.20 "Автопанорама".
10.40 "Театральные истории".
10.55 "Канал истории": "Бони и Клайд: история любви и смерти". Документальный фильм.
12.00 "Истинная любовь". Теленовелла.
12.55 "Мировые розыгрыши".
13.50 "NEXT-3". Телесериал. Заключительная 16-я серия.
14.45 "Чистый голос". Документальный фильм цикла "Общий дом".
15.00 "Динозавры". Мультипликационный сериал.
15.50 "Маска". Мультипликационный сериал.
16.15 "Тема дня".
16.50 Детектив **"Территория. Зона риска"**, 2-я часть.
18.20 "Светская хроника".
18.30 "Инструктор". Телесериал. 1-я серия.
19.30 "24 часа".
20.00 "СТВ-спорт".
20.15 "Минск и минчане".
20.25 Детский экран. "Добрый вечер, малыш...".
20.40 "Автопанорама".
20.55 Мелодраматическая комедия **"Нескучная жизнь".**
23.15 "Реактивный бокс".
23.35 "Новости СНГ".
23.50 Триллер **"Соблазнитель".**

8-Й КАНАЛ

17.30 "Мультпарад" от "Бюргера".
17.45 Комедия **"Вива, Мария!".**
19.15 "Знакомьтесь — Беларусь!".
19.40 К-видео "Топ-8".
19.45 Сериал **"Полиция Гамбурга".**
20.45 "Вечарніца".
21.00 Региональный репортаж "Рабыни красных фонарей".
21.10 Художественный фильм **"Высокий блондин в черном ботинке".**

ТВ ЦЕНТР

06.15 Любовь Орлова в фильме **"Волга-Волга".**
08.00 "Воплощенное счастье". Любовь Орлова.
08.45 Мультпарад. "Тайна третьей планеты", "Опять двойка".
10.00, 13.00, 15.20, 21.00 События. Время московское.
10.20 Телеканал "Дата".
11.15 На экране — комедия. **"Солдат Иван Бровкин".**
13.20 Премьера. Александр Ширвиндт, Михаил Державин, Максим Галкин, Михаил Жванецкий в передаче "Парк юмора".
14.25 "Неприрученная Африка". Телесериал.
14.50 "Василиса Прекрасная". Мультфильм.
15.30 "Российский национальный Олимп-2003". Церемония вручения премии.
18.55 "Серебряная свадьба". Художественный фильм. 1-я и 2-я серии.
21.40 На экране — детектив. "Крутые: смертельное шоу".
23.45 Комедийный боевик **"Команда"** (США).
01.15 Мода non-stop.
01.50 Конец вещания.

EUROSPORT

09.30 Футбол. УЕФА. Повтор.
11.00 Футбол. УЕФА. Вся Лига чемпионов.
13.00 Футбол. Прямая трансляция.
13.30 Керлинг. Чемпионат Европы. Италия. Прямая трансляция.
15.15 Биатлон. Чемпионат мира. Хочфилзен. Прямая трансляция.
16.30 Лыжное двоеборье. Чемпионат мира. К 120.
17.30 Лыжное двоеборье. Прямая трансляция.
18.00 Керлинг. Чемпионат Европы. Италия. Прямая трансляция.
19.30 Футбол. УЕФА. Выходные с Лигой чемпионов.
21.30 Керлинг. Чемпионат Европы. Италия. Прямая трансляция.
00.15 Футбол. УЕФА. Выходные с Лигой чемпионов.
01.15 Экстремальные виды спорта. Повтор.

Адрас рэдакцыі:
220030, Мінск, вул.Энгельса, 34а.
Прыёмная: (017) 206-68-71.
Тэл./факс рэкламнага аддзела: 206-69-04, 206-69-06.
E-mail : nv@promedia.by
http://nv.promedia.by

Індэкс 63222.

Заснавальнік і галоўны рэдактар Іосіф СЯРЭДЗІЧ

Рэдактар нумара Алесь СІВЫ

Ліцэнзія на выдавецкую дзейнасць ЛВ №448 ад 15 мая 2000 г. (пасведчанне аб дзяржаўнай рэгістрацыі №224 ад 6 сакавіка 2000 г.). Нумар газеты аддрукаваны з дыяпазітываў заказчыка на УП "Красная звезда", 220073, г.Мінск, 1-ы Загарадны завулак, 3. Падпісаны ў друк у 15.00. Аб'ём 2 друк. аркушы. Тыраж: 28 230 экз. Заказ № 856.